

Cúrsa Ullmhúcháin i nGramadach na Gaeilge

(Díríonn an cúrsa seo ar na príomhghnéithe de ghramadach na Gaeilge a bhfuil tábhacht ar leith ag baint leo maidir le cruinneas gramadaí an mhúinteora aonair agus riachtanais na scoile.)

Sliocht as:

Sruth na Maoile: Ábhar Tacaíochta d'Oiriúnú le hAghaidh Cáilíochta sa Ghaeilge, Institiúid Oideachais Marino, 2009.

Údair: Aodán Mac Suibhne agus Marie Whelton

An Cháilíocht sa Ghaeilge

An Associated College of
Trinity College Dublin, the University of Dublin

CLÁR AN ÁBHAIR

Réamhrá: Cúrsa Ullmhúcháin i nGramadach na Gaeilge do Mhúinteoirí

1. An Briathar
 - An Chéad Réimniú
 - An Dara Réimniú
 - Briathra Neamhrialta
2. An Chopail
 - An Aimsir Láithreach
 - An Aimsir Chaite
3. An tAinmfhocal
 - Inscne
 - An Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Uatha
 - An Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Iolra
 - An Tuiseal Ginideach Uatha
 - An Tuiseal Ginideach Iolra
4. An Aidiacht
5. An Aidiacht Shealbhach
6. An Forainm Réamhfhoclach
7. Suas, Thuas, Anuas; Síos, Thíos, Aníos
8. Isteach, Istigh; Amach, Amuigh
9. Uimhreacha
 - Maoluimhreacha
 - Orduimhreacha
 - Bunuimhreacha
 - Uimhreacha pearsanta

Ceisteanna Samplacha

Freagraí ar na Ceisteanna Samplacha

Freagraí ar na Cleachtaí Gramadaí

Réamhrá: Cúrsa Ullmhúcháin i nGramadach na Gaeilge do Mhúinteoirí

Sa chuid seo de *Sruth na Maoile*, is í an aidhm ná cabhrú leis an Iarrthóir cruinneas an-mhaith gramadaí a bhaint amach. Chuige sin, tá cúrsa gramadaí anseo mar aon le cleachtaí a bhféadfadh Iarrthóirí úsáid a bhaint astu go neamhspleách nó le teagascóir.

Feicfear gur ar bhriathra a leagtar béim ach tugtar léiriú, freisin, ar an gcopail, ar an ainmfhocal, ar an aidiacht, ar an aidiacht shealbhach ar an bhforainm réamhfhoclach, ar an dobhriathar agus ar uimhreacha. Sna cleachtaí a chuirtear ar fáil, déantar tástáil leanúnach ar chumas an Iarrthóra na rialacha gramadaí a chur i bhfeidhm i gcomhthéacsanna éagsúla.

Ní cúrsa lánchuimsitheach gramadaí é seo. Do chúrsa lánchuimsitheach gramadaí, moltar úsáid a bhaint as *Mac Murchaidh, Ciarán, Cruinnscriobh na Gaeilge, Cois Life, 2006*. Díríonn an cúrsa in *Sruth na Maoile* ar na príomhghnéithe de ghramadach na Gaeilge a bhfuil tábhacht ar leith ag baint leo maidir le cruinneas gramadaí an mhúinteora aonair agus riachtanais na scoile.

Cúrsa Ullmhúcháin i nGramadach na Gaeilge

1. An Briathar An Chéad Réimniú

Cuir

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Cuir	Cuirigí
Diúltach	Ná cuir	Ná cuirigí

An tAinm Briathartha: Bhí an t-imreoir **ag cur** allais tar éis an chluiche.
Shocraigh an múinteoir an leabhar **a chur** ar ais sa leabharlann.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá an leabhar **curtha** ar ais sa leabharlann.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	chuir mé	chuireamar
2	chuir tú	chuir sibh
3	chuir sé/sí	chuir siad
Briathar Saor	Cuireadh	

Diúltach: Níor chuir mé...

Ceisteach Dearfach: An chuir tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár chuir sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** chuir sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** chuir siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	Cuirim	cuirimid
2	cuireann tú	cuireann sibh
3	cuireann sé/sí	cuireann siad
Briathar Saor	Cuirtear	

Diúltach: Ní chuirim...

Ceisteach Dearfach: An gcuireann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach gcuireann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** gcuireann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** gcuireann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	cuirfidh mé	cuirfimid
2	cuirfidh tú	cuirfidh sibh
3	cuirfidh sé/sí	cuirfidh siad
Briathar Saor	Cuirfear	

Diúltach: Ní cuirfidh mé...

Ceisteach Dearfach: An gcuirfidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach gcuirfidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** gcuirfeadh sé (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** gcuirfeadh sí (M.C.)...

Má (am le teacht): Má chuirim (A.L.) an leabhar sa leabharlann, beidh tú (A.F.) in ann é a thógáil amach.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	Chuirfinn	Chuirfimis
2	Chuirfeá	chuirfeadh sibh
3	chuirfeadh sé/sí	Chuirfidís

Diúltach: Ní chuirfinn...

Ceisteach Dearfach: An gcuirfeá?...

Ceisteach Diúltach: Nach gcuirfeadh sé/sí?...

Dá: Dá gcuirfinn an leabhar ar an urlár, shiúlfadh duine éigin air.

Briathra eile atá cosúil le 'cuir':

bain, bris, buail, caith, dáil, éist, léim, múin, rith, scaip, scaoil, seinn, tuig, tit.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Phóill Ná (cuir) _____ do mhála ar an mbord.
2. A Áine agus a Aisling! (Caith) _____ an liathróid chuig a chéile anois.
3. (Bris) _____ Seán a lámh inné.
4. Ní (éist: sinn) _____ leis an Nuacht gach maidin.
5. Ar (múin) _____ tú Rang a Sé riamh?
6. (Dáil: mé) _____ amach na téacsleabhair Ghaeilge gach maidin.
7. Nach (buail: tú) _____ leis an tuismitheoir sin dá bhfaighfeá seans?
8. (Rith: sinn) _____ timpeall na páirce trí huair sa Chorpoideachas inné.
9. Ní (múin) _____ an múinteoir an ceacht sin go dtí an tseachtain seo chugainn.
10. Dá bhfaigheadh Dónall an liathróid, (cuir: sé) _____ í thar an trasnán.
11. An (buail: sí) _____ leis an bPríomhoide amárach?
12. (Caith) _____ an-chuid airgid ar leabhair scoile gach bliain.
13. (Cuir) _____ seanmháthair Nóirín sa reilig sin inné.
14. Deir na páistí (tuigeann) _____ siad an dán nua.
15. Dúirt Tomás (níor bhain) _____ sé a chóta de inné.
16. Dúirt an múinteoir (dáilfidh) _____ sí amach na cóipleabhair níos déanaí.
17. Shocraigh an múinteoir an glas a (cuir) _____ ar an doras.
18. Tá an t-airgead ar fad a bhí ag Aoife (caith) _____ ar mhilseáin.
19. Dá (tit) _____ an páiste bheadh seans ann go mbrisfí a chos.
20. Má (bain: mé) _____ mo chóta díom, beidh mé práchta leis an bhfuacht.

Gramadach an Bhriathair:

1. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'múin'.

2. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'scaip'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'bris'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'tuigim'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'éistfidh sibh'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'cuirtear'.

Ól

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Ól	Ólaigí
Diúltach	Ná hól	Ná hólaigí

- An tAinm Briathartha: Tá na páistí **ag ól** a gcuid deochanna.
Lig an múinteoir do na páistí a gcuid deochanna **a ól**.
- An Aidiacht Bhriathartha: Tá a gcuid deochanna **ólta** ag na páistí.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'ól mé	d'ólamar
2	d'ól tú	d'ól sibh
3	d'ól sé/sí	d'ól siad
Briathar Saor	óladh	

- Diúltach: Níor ól mé...
- Ceisteach Dearfach: Ar ól tú?...
- Ceisteach Diúltach: Nár ól sé/sí?...
- Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** ól sibh...
- Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** ól siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	Ólaim	ólaimid
2	ólann tú	ólann sibh
3	ólann sé/sí	ólann siad
Briathar Saor	óltar	

- Diúltach: Ní ólaim...
- Ceisteach Dearfach: An ólann tú?...
- Ceisteach Diúltach: Nach n-ólann sé/sí?...
- Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** n-ólann sibh...
- Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** n-ólann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	ólfaidh mé	ólfaimid
2	ólfaidh tú	ólfaidh sibh
3	ólfaidh sé/sí	ólfaidh siad
Briathar Saor	ólfar	

- Diúltach: Ní ólfaidh mé...
- Ceisteach Dearfach: An ólfaidh tú?...
- Ceisteach Diúltach: Nach n-ólfaidh sé/sí?...
- Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** n-ólfadh sé (M.C.)...
- Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** n-ólfadh sí (M.C.)...
- Má (am le teacht): Má ólaim (A.L.) an deoch, ní bheidh (A.F.) tart orm a thuilleadh.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'ólfainn	d'ólfaimis
2	d'ólfá	d'ólfadh sibh
3	d'ólfadh sé/sí	d'ólfaidís

Diúltach: Ní ólfainn...

Ceisteach Dearfach: An ólfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach n-ólfá?...

Dá: Dá n-ólfainn an buidéal uisce go léir, cheannóinn buidéal uisce nua.

Briathra eile atá cosúil le 'ól':

bog, can, cas, ceap, croch, crom, dear, dún, fág, fan, féach, gabh, glan, las, múch, pioc, scríobh, seas, stop, tóg, tuar.

Cleachtaí

An Briathar

1. A Sheáin agus a Mháire! Ná (ól) _____ an t-oráiste ar fad.
2. A Mháire! (Croc) _____ do chóta ar an gcrochadán.
3. (Dear) _____ Síle gúna álainn an tseachtain seo caite.
4. Ní (dún: siad) _____ an doras ina ndiaidh i gcónaí.
5. Ar (fág: sí) _____ a cóipleabhar sa bhaile maidin inné?
6. Nach (scríobh: tú) _____ pleananna ceachta gach oíche?
7. (Féach: siad) _____ ar an gclár teilifíse, dá mbeadh an t-am acu.
8. (Glan) _____ na fir oibre an tsráid gach lá.
9. Ní (pioc) _____ na páistí na sútha talún go dtí an samhradh seo chugainn.
10. Dá mbeadh ceolchoirm sa scoil, (can) _____ Síle amhrán.
11. An (fág: sibh) _____ an teach go luath maidin amárach?
12. (Las) _____ na soilse ar a cúig a chlog gach tráthnóna.
13. (Ól) _____ an bainne ar fad aréir.
14. Deir Máire (seasann) _____ sí ag an doras gach maidin.
15. Dúirt Mícheál (níor dhún) _____ sé an garáiste aréir.
16. Dúirt Peadar (bogfaidh) _____ sé óna theach an bhliain seo chugainn.
17. Tá an fhoireann (ag: féach) _____ ar an gcluiche eile anois.
18. Tá an teach (glan) _____ agam ó bhun go barr anois.
19. Dá (múch: mé) _____ m'fhón póca, chaillfinn glao ó mo dheirfiúr.
20. Má (gabh: sinn) _____ buíochas léi, beidh sí an-sásta.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'seas'.

2. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa iolra den bhriathar 'múch'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'scríobh'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ceaptar'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'glanann siad'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an múchfaimid?'

Taispeáin

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Taispeáin	Taispeánaigí
Diúltach	Ná taispeáin	Ná taispeánaigí

An tAinm Briathartha: Tá an múinteoir **ag taispeáint** na bpuipéad don rang.
Shocraigh an múinteoir na puipéid **a thaispeáint** don rang.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá an póstaer sin **taispeánta** cheana don rang.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	thaispeáin mé	thaispeánamar
2	thaispeáin tú	thaispeáin sibh
3	thaispeáin sé/sí	thaispeáin siad
Briathar Saor	taispeánadh	

Diúltach: Níor thaispeáin mé...

Ceisteach Dearfach: Ar thaispeáin tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár thaispeáin sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** thaispeáin sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sibh **nár** thaispeáin siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	taispeánann mé	taispeánaimid
2	taispeánann tú	taispeánann sibh
3	taispeánann sé/sí	taispeánann siad
Briathar Saor	taispeántar	

Diúltach: Ní thaispeánaim...

Ceisteach Dearfach: An dtaispeánann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtaispeánann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** dtaispeánann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** dtaispeánann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	taispeánfaidh mé	taispeánfaimid
2	taispeánfaidh tú	taispeánfaidh sibh
3	taispeánfaidh sé/sí	taispeánfaidh siad
Briathar Saor	taispeánfar	

Diúltach: Ní thaispeánfaidh mé

Ceisteach Dearfach: An dtaispeánfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtaispeánfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** dtaispeánfadh sé (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** dtaispeánfadh sí (M.C.)...

Má (am le teacht): **Má** thaispeánann (A.L.) an múinteoir an póstaer do na páistí, foghlaimeoidh siad (A.F.) foclóir nua.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	thaispeánfainn	thaispeánfaimis
2	thaispeánfá	thaispeánfadh sibh
3	thaispeánfadh sé/sí	thaispeánfaidís

Diúltach: Ní thaispeánfainn...

Ceisteach Dearfach: An dtaispeánfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtaispeánfadh sé/sí?...

Dá: Dá dtaispeánfadh an múinteoir an scannán uafáis don rang, bheadh eagla ar na páistí.

Briathra eile atá cosúil le 'taispeáin':

tionóil, sábháil, marcáil, bÁCáil, vótáil, meaitseáil, scipeáil

Cleachtaí

An Briathar:

1. A chailíní! (Scipeáil) _____ ar an spota.
2. A Phádraig! Ná (meaitseáil) _____ na pictiúir agus na focail go fóill.
3. Níor (marcáil) _____ an múinteoir na cóipleabhair inné.
4. (Taispeáin: sinn) _____ an obair bhaile don mhúinteoir gach maidin.
5. Ar (tionóil: sé) _____ cruinniú foirne ag tús na bliana?
6. Nach (sábháil: tú) _____ airgead dá mbeadh post buan agat?
7. (Vótáil: mé) _____ ar son an Rialtais sa toghchán anuraidh.
8. (Sábháil) _____ an cúl báire sin a lán ciceanna pionóis gach bliain.
9. Ní (bÁCáil: sí) _____ cáca milis amárach mar beidh sí as baile.
10. Dá mbeadh léarscáil agam, (taispeáin: mé) _____ Gaillimh duit.
11. An (marcáil: sí) _____ na scripteanna amárach?
12. (BÁCáil) _____ arán úr sa bhácús sin gach lá.
13. (Taispeáin) _____ an pictiúr nua do na tuismitheoirí amárach.
14. Deir na páistí (taispeánann) _____ siad a gcóipleabhair don mhúinteoir gach lá.
15. Dúirt Ciara (bhÁCáil) _____ sí sconnáí tráthnóna inné.
16. Dúirt Jack (ní thaispeánfaidh) _____ sé a bhréagán nua dúinn.
17. Shocraigh an múinteoir a leabhar nua a (taispeáin) _____ don rang.
18. Tá airgead (sábháil) _____ ag gach páiste sa rang seo.
19. Dá (taispeáin: mé) _____ an chruinneog duit, bheifeá in ann an Rúis a aimsiú uirthi.
20. Má (sábháil: mé) _____ mo chuid airgid beidh mé in ann teach a cheannach.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'vótáil'.

2. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'sábháil'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'bÁCáil'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'marcálaimid'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'thionólfainn'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'meaitseálfar'.

Suigh

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Suigh	Suígí
Diúltach	Ná suigh	Ná suígí

An tAinm Briathartha: Tá na páistí **ag suí** ar na mataí (tá na páistí **ina suí**).
Shocraigh an múinteoir an buachaill beag **a shuí** ag barr an ranga.
An Aidiacht Bhriathartha: Tá an scoil **suite** ar bhruach na habhann.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	shuigh mé	shuíomar
2	shuigh tú	shuigh sibh
3	shuigh sé/sí	shuigh siad
Briathar Saor	suíodh	

Diúltach: Níor shuigh mé...
Ceisteach Dearfach: An shuigh tú?...
Ceisteach Diúltach: Nár shuigh sé/sí?...
Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** shuigh sibh...
Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** shuigh siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	suím	suímid
2	suíonn tú	suíonn sibh
3	suíonn sé/sí	suíonn siad
Briathar Saor	suítear	

Diúltach: Ní shuím...
Ceisteach Dearfach: An suíonn tú?...
Ceisteach Diúltach: Nach suíonn sé/sí?...
Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** suíonn sibh...
Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** suíonn siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	suífidh mé	suífimid
2	suífidh tú	suífidh sibh
3	suífidh sé/sí	suífidh siad
Briathar Saor	suífear	

Diúltach: Ní shuífidh mé...
Ceisteach Dearfach: An suífidh tú?...
Ceisteach Diúltach: Nach suífidh sé/sí?...
Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** suífeadh sé (M.C.)...
Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** suífeadh sibh (M.C.)...
Má (am le teacht): Má shuím (A.L) síos anois, fanfaidh mé (A.F.) anseo don oíche.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	shuífinn	shuífimis
2	shuífeá	shuífeadh sibh
3	shuífeadh sé/sí	shuífidís

Diúltach: Ní shuífinn...

Ceisteach Dearfach: An suífeá?...

Ceisteach Diúltach: Nach suífeá?...

Dá: Dá suífeadh Cinnín Óir ar an gcathaoir sin, bhrisfeadh sí í.

Briathra eile atá cosúil le 'suigh':

nigh, luigh, guigh

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Niamh agus a Liam! Ná (suigh) _____ síos go fóill.
2. A Aisling! (Nigh) _____ do lámha.
3. (Luigh: mé) _____ síos ar an leaba inné agus thit mé i mo chodladh láithreach.
4. Níor (suigh: sí) _____ sa suíochán in aice leis an bhfuinneog san eitleán inné.
5. An (guigh: tú) _____ do na mairbh i do rang Reiligiúin gach lá?
6. (Nigh: sí) _____ na gréithe gach lá tar éis an dinnéir.
7. (Suigh: mé) _____ síos i gcomhair sosa dá mbeadh an t-am agam.
8. Nár (nigh: sibh) _____ na scuaba péinte inné?
9. Ní (suigh) _____ na páistí síos i rith an Chorpoideachais amárach.
10. Dá mbeadh gallúnach againn (nigh: sinn) _____ ár lámha.
11. An (guigh: sibh) _____ do na daoine bochta ag an tSeirbhís amárach?
12. (Guigh) _____ ar son na síochána sa séipéal gach Domhnach.
13. (Nigh) _____ an t-urlár tráthnóna inné.
14. Deir na páistí (níonn) _____ siad a lámha i gcónaí roimh am lóin.
15. Dúirt Seán (níor luigh) _____ sé ar an bpónaireán sa Halla Spóirt inné.
16. Dúirt Niamh (guífídh) _____ sí ag am codlata anocht ar son a carad atá tinn.
17. Tá an bhean ag (nigh) _____ an urláir.
18. Tá na prátaí don dinnéar (nigh) _____ agam anois.
19. Dá (suigh: mé) _____ síos ag mo dheasc, cheartóinn cúpla cóipleabhar.
20. Má (luigh: sí) _____ ar an tolg, titfidh sí ina codladh.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'nigh'.

2. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach cheisteach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'luigh'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'guigh'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'luífimid'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'nífimis'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ar shuigh tú?'

An Dara Réimniú

Ceannaigh

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Ceannaigh	Ceannaígí
Diúltach	Ná ceannaigh	Ná ceannaígí

An tAinm Briathartha: Tá an múinteoir **ag ceannach** na leabhar ar líne.
Is féidir leis an múinteoir na leabhair **a cheannach** ar líne.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá an carr a bhí ar díol, **ceannaithe** ag fear ón bPolainn.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	cheannaigh mé	cheannaíomar
2	cheannaigh tú	cheannaigh sibh
3	cheannaigh sé/sí	cheannaigh siad
Briathar Saor	ceannaíodh	

Diúltach: Níor cheannaigh mé...

Ceisteach Dearfach: Ar cheannaigh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár cheannaigh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé gur cheannaigh sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nár cheannaigh siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	ceannaím	ceannaímid
2	ceannaíonn tú	ceannaíonn sibh
3	ceannaíonn sé/sí	ceannaíonn siad
Briathar Saor	ceannaítear	

Diúltach: Ní cheannaím...

Ceisteach Dearfach: An gceannaíonn tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach gceannaíonn sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sibh go gceannaíonn sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir siad nach gceannaíonn sé...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	ceannóidh mé	ceannóimid
2	ceannóidh tú	ceannóidh sibh
3	ceannóidh sé/sí	ceannóidh siad
Briathar Saor	ceannófar	

Diúltach: Ní cheannóidh mé...

Ceisteach Dearfach: An gceannóidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach gceannóidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sibh go gceannóidh sé (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach gceannóimis (M.C.)...

Má (am le teacht): Má cheannaím an leabhar, léifidh mé é ó thús deireadh anocht.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	cheannóinn	cheannóimis
2	cheannófá	cheannódh sibh
3	cheannódh sé/sí	cheannóidís

Diúltach: Ní cheannóinn...

Ceisteach Dearfach: An gceannófá?...

Ceisteach Diúltach: Nach gceannódh sé/sí?...

Dá: Dá gceannódh Síle eitleán, d'imeodh sí ar fud an domhain.

Briathra eile atá cosúil le 'ceannaigh':

brostaigh, cabhraigh, gortaigh, socraigh, ordaigh, ullmhaigh, breathnaigh, críochnaigh, cláraigh, cúlaigh, dathaigh, iompaigh, mothaigh, rangaigh, rianaigh, roghnaigh, folmhaigh

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Cháit! Ná (iompaigh) _____ an leathanach go dtí go ndeirtear leat.
2. A Eilís agus a Mháire! (Brostaigh) _____ nó beidh an bus imithe.
3. Níor (ullmhaigh: sí) _____ an dinnéar aon lá an tseachtain seo caite.
4. (Cabhraigh) _____ na buachaillí leis an múinteoir gach maidin.
5. (Dathaigh: sinn) _____ na pictiúir aréir.
6. An (críochnaigh: sí) _____ a ceacht Ceoil ar a naoi a chlog gach Luan?
7. (Cláraigh: mé) _____ mo pháiste sa scoil sin dá mbeadh foirm chlárúcháin agam.
8. Nár (breathnaigh: tú) _____ ar an *Late Late Show* Dé hAoine seo caite?
9. Ní (folmhaigh: sí) _____ an bosca bruscair go dtí amárach.
10. Dá mbeadh cúig chéad euro agam, (ceannaigh: mé) _____ rothar nua.
11. An (roghnaigh: tú) _____ an fhoireann ag am lóin amárach?
12. (Ordaigh) _____ pinn nua do shiopa na scoile inné.
13. (Ceannaigh) _____ go leor bréagán sna siopaí roimh an Nollaig seo chugainn.
14. Deir sí (mohaíonn) _____ sí tinn inniu.
15. Dúirt sí (roghnaigh) _____ sí fanacht istigh inné ag am lóin.
16. Dúirt an Príomhoide (críochnóidh) _____ sí na tuairiscí amárach.
17. Tá an múinteoir ag (ullmhaigh) _____ an ranga don cheolchoirm.
18. Tá na leabhair ar fad (críochnaigh) _____ anois.
19. Dá (socraigh: sí) _____ dul go Nua Eabhrac, rachadh sí in eitleán.
20. Má (cabhraigh: mé) _____ leat níos déanaí, beidh ortsa cabhair a thabhairt domsa amárach.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'cabhraigh'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'ordaigh'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'ullmhaigh'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'socróimid'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'cheannaigh sí'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an mbreathnófá'.

Bailigh

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Bailigh	Bailígí
Diúltach	Ná bailigh	Ná bailígí

An tAinm Briathartha: Tá an múinteoir **ag bailiú** na gcóipleabhar.
Shocraigh an múinteoir na cóipleabhair **a bhailiú**.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá na cóipleabhair ar fad **bailithe** ag an múinteoir.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bhailigh mé	bhailíomar
2	bhailigh tú	bhailigh sibh
3	bhailigh sé/sí	bhailigh siad
Briathar Saor	bailíodh	

Diúltach: Níor bhailigh mé...

Ceisteach Dearfach: Ar bhailigh tú?

Ceisteach Diúltach: Nár bhailigh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** bhailigh sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** bhailigh siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bailím	bailímid
2	bailíonn tú	bailíonn sibh
3	bailíonn sé/sí	bailíonn siad
Briathar Saor	bailítear	

Diúltach: Ní bhailím...

Ceisteach Dearfach: An mbailíonn tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbailíonn sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** mbailíonn sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** mbailíonn siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	baileoidh mé	baileoimid
2	baileoidh tú	baileoidh sibh
3	baileoidh sé/sí	baileoidh siad
Briathar Saor	baileofar	

Diúltach: Ní bhaileoidh mé...

Ceisteach Dearfach: An mbaileoidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbaileoidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** mbaileodh sé (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** mbaileodh sí (M.C.)...

Má (am le teacht): Má bhailíonn an Príomhoide na foirmeacha, cuirfidh an Rúnaí eagar orthu amárach.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bhaileoinn	bhaileoimis
2	bhaileofá	bhaileodh sibh
3	bhaileodh sé/sí	bhaileoidís

Diúltach: Ní bhaileoinn...

Ceisteach Dearfach: An mbaileofá?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbaileodh sé sí?...

Dá: Dá mbaileodh an t-iora rua clocha, bheadh ocras air sa gheimhreadh.

Briathra eile atá cosúil le 'bailigh':

aimsigh, ceistigh, cruinnigh, cuimhnigh, dúisigh, litrigh, imigh, léirigh

Cleachtaí

An Briathar:

1. A pháistí! (Aimsigh) _____ Béal Feirste ar an léarscáil.
2. A Mháire! Ná (bailigh) _____ na cóipleabhair go fóill.
3. (Ceistigh: sí) _____ na buachaillí inné.
4. Ní (dúisigh: sinn) _____ ar a seacht a chlog gach maidin.
5. Ar (ceistigh) _____ na Gardaí an Príomhoide faoi na gadaithe a bhris isteach aréir?
6. (Cruinnigh) _____ an múinteoir na bréagáin ag deireadh an lae amárach.
7. (Cuimhnigh: mé) _____ ar ainmneacha na bpáistí i gcónaí tar éis na chéad seachtaine.
8. Nár (imigh: siad) _____ abhaile go luath aréir?
9. (Litrigh) _____ Seosamh an focal nua dúinn i gceann nóiméid.
10. Dá mbeadh an mhaidin dorcha, ní (dúisigh: mé) _____ go dtí a deich a chlog.
11. An (léirigh: tú) _____ dráma ar stáitse na scoile dá mbeadh an t-am agat?
12. (Aimsigh) _____ na leabhair a cailleadh inné.
13. (Bailigh) _____ na boscaí bia don Tríú Domhan ón scoil amárach.
14. Deir siad (míníonn) _____ an múinteoir frása nua gach lá.
15. Dúirt Máire (d'imigh) _____ Dónall abhaile tinn inné.
16. Dúirt Síle (ní cheisteoidh) _____ sí na páistí faoin timpiste an lá dár gcionn.
17. Shocraigh an feirmeoir na caoirigh a (bailigh) _____.
18. Tá na ceoltóirí (imigh) _____ go dtí an Fheis Cheoil.
19. Dá (dúisigh: mé) _____ go moch ar maidin, rachainn ag siúl.
20. Má (bailigh: sí) _____ na leabhair nótaí níos déanaí, cuirfidh sí iad ar an tseilf.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'aimsigh'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'ceistigh'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'litrigh'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'chuimhníomar'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'léireoidh sé'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an míníonn sibh?'

Inis

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Inis	Insígí
Diúltach	Ná hinis	Ná hinsígí

- An tAinm Briathartha: Tá an páiste **ag insint** scéil don mhúinteoir.
Dúirt an múinteoir leis an bpáiste an scéal **a insint**.
- An Aidiacht Bhriathartha: Tá an scéal ar fad **inste** anois ag an bpáiste.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'inis mé	d'insíomar
2	d'inis tú	d'inis sibh
3	d'inis sé/sí	d'inis siad
Briathar Saor	insíodh	

- Diúltach: Níor inis mé...
- Ceisteach Dearfach: Ar inis tú?...
- Ceisteach Diúltach: Nár inis sé/sí?...
- Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** inis sibh...
- Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** inis siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	insím	insímid
2	insíonn tú	insíonn sibh
3	insíonn sé/sí	insíonn siad
Briathar Saor	insítear	

- Diúltach: Ní insím...
- Ceisteach Dearfach: An insíonn tú?...
- Ceisteach Diúltach: Nach n-insíonn sé/sí?...
- Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go n-**insíonn sibh...
- Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach n-**insíonn siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	inseoidh mé	inseoimid
2	inseoidh tú	inseoidh sibh
3	inseoidh sé/sí	inseoidh siad
Briathar Saor	inseofar	

- Diúltach: Ní inseoidh mé...
- Ceisteach Dearfach: An inseoidh tú?...
- Ceisteach Diúltach: Nach n-inseoidh sé/sí?...
- Claoninsint Dhearfach: Dúirt sí **go n-**inseoidh sí (M.C.)...
- Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sé **nach n-**inseoidh sé (M.C.)...
- Má (am le teacht): Má insíonn (A.L.) an páiste an scéal, éistfidh (A.F.) an múinteoir leis.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'inseoinn	d'inseoimis
2	d'inseofá	d'inseodh sibh
3	d'inseodh sé/sí	d'inseoidís

Diúltach: Ní inseoinn...

Ceisteach Dearfach: An inseofá?...

Ceisteach Diúltach: Nach n-inseodh sé/sí?...

Dá: Dá n-inseodh an páiste bréag, ní bheadh an múinteoir sásta.

Briathra eile atá cosúil le 'inis':

imir, freagair, codail, oscail, múscail, cuimil, ceangail, aithin

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Chiaráin! Ná (freagair) _____ na ceisteanna go dtí go n-iarrtar ort.
2. A bhuachaillí! (Oscail) _____ bhur dtéacsleabhair ar leathanach a nócha.
3. Níor (codail) _____ Orla i dteach a carad aréir.
4. (Aithin: mé) _____ an cailín sin arís an chéad uair eile a fheicfidh mé í.
5. Ar (freagair) _____ na páistí na ceisteanna ar fad i dTráth na gCeisteanna aréir?
6. An (codail: tú) _____ i dteach do dhearthár gach deireadh seachtaine?
7. (Inis: mé) _____ an scéal duit dá mbeadh an t-am agat.
8. Níor (oscail: sinn) _____ an oifig Dé hAoine seo caite.
9. Nach (imir: sí) _____ leis an bhfoireann sin gach seachtain?
10. Dá rachainn go Sasana ar an mbád, (codail: mé) _____ i gcábán.
11. (Cuimil) _____ an páiste an madra nuair a thiocfaidh sí abhaile ón scoil níos déanaí.
12. (Múscail) _____ mothúcháin an bhróin ionam inné nuair a chuala mé an t-amhrán sin.
13. (Freagair) _____ do chuid ceisteanna faoin ábhar sin ar an gclár raidió a bheidh ar siúl níos déanaí.
14. Deir na buachaillí (imríonn) _____ siad peil gach tráthnóna.
15. Dúirt Brian (níor aithin) _____ sé an buachaill a chonaic sé ag imirt peile.
16. Dúirt Bernadette (ceanglóidh) _____ sí a rothar den ráille.
17. Rinne an múinteoir cinneadh an scéal a (inis) _____ ar a naoi a chlog ar maidin.
18. Tá na cluichí ar fad (imir) _____ don bhliain seo, ach tosóidh an séasúr nua go luath.
19. Dá (imir) _____ na buachaillí ar fhoireann na gcailíní, bheadh an bua acu.
20. Má (oscail: sí) _____ an doras, beidh an seomra ranga ró-fhuar.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'codail'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'imir'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'oscail'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'd'fhreagair mé'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'osclóidh sé'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an gceanglóidh sibh?'

Foghlaim

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Foghlaim	Foghlaimígí
Diúltach	Ná foghlaim	Ná foghlaimígí

An tAinm Briathartha: Tá mé **ag foghlaim** Gaeilge le trí bliana.
Shocraigh mé Gaeilge **a fhoghlaim**.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá na briathra **foghlamtha** agam anois.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'fhoghlaim mé	d'fhoghlaimíomar
2	d'fhoghlaim tú	d'fhoghlaim sibh
3	d'fhoghlaim sé/sí	d'fhoghlaim siad
Briathar Saor	foghlaimíodh	

Diúltach: Níor fhoghlaim mé...

Ceisteach Dearfach: Ar fhoghlaim tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár fhoghlaim sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** fhoghlaim sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** fhoghlaim siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	foghlaimím	foghlaimímid
2	foghlaimíonn tú	foghlaimíonn sibh
3	foghlaimíonn sé/sí	foghlaimíonn siad
Briathar Saor	foghlaimítear	

Diúltach: Ní fhoghlaimím...

Ceisteach Dearfach: An bhfoghlaimíonn tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfoghlaimíonn sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** bhfoghlaimíonn sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** bhfoghlaimíonn siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	foghlaimeoidh mé	foghlaimeoidimid
2	foghlaimeoidh tú	foghlaimeoidh sibh
3	foghlaimeoidh sé/sí	foghlaimeoidh siad
Briathar Saor	foghlaimeofar	

Diúltach: Ní fhoghlaimeoidh mé...

Ceisteach Dearfach: An bhfoghlaimeoidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfoghlaimeoidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** bhfoghlaimeoidh sé (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** bhfoghlaimeoidh sí (M.C.)...

Má (am le teacht): Má fhoghlaimím (A.L.) an t-amhrán, canfaidh (A.F.) mé ag an gceolchoirm é.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'fhoghlaiméoinn	d'fhoghlaiméimis
2	d'fhoghlaiméofá	d'fhoghlaiméodh sibh
3	d'fhoghlaiméodh sé/sí	d'fhoghlaiméoidís

Diúltach: Ní fhoghlaiméoinn...

Ceisteach Dearfach: An bhfoghlaiméofá?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfoghlaiméodh sibh?...

Dá: Dá bhfoghlaiméoidís an t-amhrán, d'fhéadfaidís é a chanadh um Nollaig.

Briathra eile atá cosúil le 'Foghlaim':

tarraing, tuirling, fulaing

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Chiara agus a Laoise! Ná (tarraing) _____ an pictiúr go fóill.
2. A Éva! (Foghlaim) _____ focail an amhráin sin anois.
3. Níor (tuirling) _____ Seán den bhus ar maidin mar thit sé ina chodladh air.
4. (Fulaing) _____ daoine nuair a bhíonn cogadh ann.
5. Ar (foghlaim: tú) _____ an litriú aréir?
6. (Tuirling: siad) _____ den bhus ar a naoi a chlog gach maidin.
7. Nach (foghlaim: sibh) _____ Francís, dá mbeadh ranganna oíche ar fáil sa scoil?
8. (Tuirling) _____ na géanna fiáine ar an bpáirc in aice leis an scoil inné.
9. Ní (tuirling) _____ an tUachtarán den eitleán ag Aerfort na Sionainne amárach.
10. Dá mbeadh céilí ag teacht, (foghlaim: sinn) _____ rincí Gaelacha.
11. An (tarraing: sibh) _____ an léarscáil amárach?
12. (Fulaing) _____ go leor in Éirinn sa Ghorta Mór.
13. (Foghlaim) _____ rudaí nua an bhliain seo chugainn.
14. Deir na cailíní (foghlaiméoinn) _____ siad tiúin nua gach seachtain.
15. Dúirt an Príomhoide (tuirlingéoidh) _____ na páistí ar fad den bhus ag geata na scoile amárach.
16. Dúirt an páiste (níor fhulaing) _____ sí mórán san ospidéal.
17. Tá na línte ar fad as an dráma (foghlaim) _____ anois ag na páistí.
18. Shocraigh mé (tuirling) _____ den bhus agus an Luas a fháil abhaile.
19. Má (tarraing: mé) _____ mo chóta timpeall orm, ní bheidh mé préachta leis an bhfuacht.
20. Dá (foghlaim: sí) _____ uirlis cheoil, bheadh fáilte roimpi i ngach áit.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhiúltach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'tarraing'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm cheisteach dhearfach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'foghlaim'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'fulaing'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'd'fhoghlaim sí'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'd'fhoghlaiméoidís'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an dtarraingíonn sí?'

Briathra Neamhrialta

Tar

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Tar	tagaigí
Diúltach	Ná tar	Ná tagaigí

An tAinm Briathartha: Tá na páistí **ag teacht** isteach ón gclós.

Mhol an múinteoir do na páistí **teacht** isteach ón gclós.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá na páistí **tagtha** isteach ón gclós.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	tháinig mé	tháingamar
2	tháinig tú	tháinig sibh
3	tháinig sé/sí	tháinig siad
Briathar Saor	tháingthas	

Diúltach: Níor tháinig mé...

Ceisteach Dearfach: Ar tháinig tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár tháinig sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** tháinig siad...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** tháinig sibh...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	tagaim	tagaimid
2	tagann tú	tagann sibh
3	tagann sé/sí	tagann siad
Briathar Saor	tagtar	

Diúltach: Ní thagaim...

Ceisteach Dearfach: An dtagann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtagann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** dtagann sé...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** dtagann sibh...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	tiocfaidh mé	tiocfaimid
2	tiocfaidh tú	tiocfaidh sibh
3	tiocfaidh sé/sí	tiocfaidh siad
Briathar Saor	tiocfar	

Diúltach: Ní thiocfaidh mé...

Ceisteach Dearfach: An dtiocfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtiocfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** dtiocfaidís (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** dtiocfaid sibh (M.C.)...

Má (am le teacht): Má thagaim (A.L.) ar scoil go luath maidin amárach, déanfaidh (A.F.) mé roinnt ullmhúcháin.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	thiocfainn	thiocfaimis
2	thiocfá	thiocfadh sibh
3	thiocfadh sé/sí	thiocfaidís

Diúltach: Ní thiocfainn...

Ceisteach Dearfach: An dtiocfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtiocfadh sé/sí?...

Dá: Dá dtiocfadh Daidí na Nollag Oíche Shamhna, chuirfinn fáilte roimhe!

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Sheáin! (Tar) _____ isteach.
2. A pháistí! Ná (tar) _____ isteach go dtí an chistin go fóill.
3. (Tar) _____ fear an phoist gach maidin.
4. Níor (tar) _____ aon litir domsa inné.
5. An (tar: tú) _____ go dtí an bhialann seo go minic?
6. (Tar) _____ mo dheirfiúr abhaile ó Mheiriceá aréir.
7. Nach (tar: sí) _____ ar cuairt chugainn, dá mbeadh an t-am aici?
8. (Tar: sinn) _____ le chéile i dteach Mháirtín tráthnóna inné.
9. Ní (tar: siad) _____ go dtí an phictiúrlann linn oíche amárach.
10. Dá (tar) _____ Uachtarán na hÉireann ar cuairt chun na scoile bheadh áthas ar gach duine.
11. An (tar: sibh) _____ ag snámh liom an deireadh seachtaine seo chugainn?
12. (Tar) _____ ar airgead cailte ar na sráideanna gach lá.
13. (Tar) _____ ar pháiste cailte san ionad siopadóireachta inné.
14. Dúirt na fir (tiocfaidh siad) _____ ag bádóireacht linn amárach.
15. Deir Síle (tagann) _____ a haintín ar cuairt gach Satharn.
16. Dúirt Ciara (tháinig) _____ sí isteach ar a deich a chlog aréir.
17. Tá na páistí ag (tar) _____ isteach tar éis a sosa.
18. Tá an post (tar) _____ ach níor tháinig aon litir duitse.
19. Má (tar) _____ báisteach amárach, ní bheidh aon ionadh orainn.
20. Dá (tar) _____ Daidí na Nollag amárach, bheadh ionadh orainn go léir.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'tar'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'tar'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'tar'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'níor tháinig sé'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'tiocfaimid'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an dtiocfaidís?'

Clois

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	_____	_____
Diúltach	_____	_____

An tAinm Briathartha: Táim **ag cloisteáil** go bhfuil cuairteoir ag teacht chugainn.
Deir an múinteoir gur féidir léi ceol binn **a chloisteáil**.

An Aidiacht Bhriathartha: Múch an raidió. Tá an nuacht ar fad **cloiste** agam anois.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	chuala mé	chualamar
2	chuala tú	chuala sibh
3	chuala sé/sí	chuala siad
Briathar Saor	chualathas	

Diúltach: Níor chuala mé...

Ceisteach Dearfach: An chuala tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár chuala sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** chuala sé...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** chualamar...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	cloisim	cloisimid
2	cloiseann tú	cloiseann sibh
3	cloiseann sé/sí	cloiseann siad
Briathar Saor	cloistear	

Diúltach: Ní chloisim

Ceisteach Dearfach: An gcloiseann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach gcloiseann tú?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** gcloiseann sé...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** gcloisimid...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	cloisfidh mé	cloisfidh
2	cloisfidh tú	cloisfidh sibh
3	cloisfidh sé/sí	cloisfidh siad
Briathar Saor	cloisfear	

Diúltach: Ní chloisfidh mé...

Ceisteach Dearfach: An gcloisfidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach gcloisfidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** gcloisfeadh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt siad **nach** gcloisfeadh sí (M.C.)...

Má (am le teacht): Má chloisim (A.L.) aon rud, glaofaidh mé (A.F.) ort.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	chloisfinn	chloisfimis
2	chloisfeá	chloisfeadh sibh
3	chloisfeadh sé/sí	chloisfidís

Diúltach: Ní chloisfinn...

Ceisteach Dearfach: An gcloisfeá?...

Ceisteach Diúltach: Nach gcloisfeadh sé/sí?...

Dá: Dá gcloisfinn amhrán Fraincise ar Raidió na Gaeltachta, bheadh ionadh orm.

Cleachtaí

An Briathar:

1. _____
2. _____
3. (Clois: mé) _____ an Nuacht ar Raidió Éireann aréir.
4. Ar (clois: tú) _____ faoin rud a tharla inné?
5. An (clois: tú) _____ ó Áine gach Aoine?
6. Nach (clois: sibh) _____ ó Mhícheál ag an deireadh seachtaine seo chugainn?
7. Ní (clois: siad) _____ ó Mháirtín amárach.
8. (Clois: sé) _____ an ghaoth ag séideadh aréir.
9. Ní (clois: sé) _____ na héin ag canadh gach maidin.
10. Dá gceannóinn fón póca nua duit, (clois: tú) _____ ó do chairde go minic.
11. Dá mbeadh ceolchoirm ar siúl i bPáirc an Chrócaigh, (clois: siad) _____ an ceol i lár na cathrach.
12. (Clois) _____ ceol na n-éan i gcónaí ag breacadh an lae.
13. (Clois) _____ torann ar chúl an tí aréir.
14. Dúirt Áine (níor chuala) _____ sí an Nuacht inné.
15. Deir Yvonne (cloiseann sí) _____ trácht ar an mbóthar gach tráthnóna.
16. Dúirt Marc (cloisfidh sé) _____ óna dheartháir amárach.
17. Tá ceol le (clois) _____ ón séipéal.
18. Tá go leor drochscéalta (clois) _____ agam faoin duine sin.
19. Má (clois: tú) _____ ó Shíle, an gcuirfidh tú glao gutháin orm?
20. Dá (clois: tú) _____ U2 ag seinm beo, bheifeá ag iarraidh freastal ar cheolchoirm eile dá gcuid.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'clois'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'clois'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'clois'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'níor chualamar'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'cloistear'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'nach gcloisfidís?'.

Feic

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Feic	Feicigí
Diúltach	Ná feic	Ná feicigí

An tAinm Briathartha: Tá Liam **ag feiceáil** an bhfuil aon traein eile le teacht.

Chuaigh an rang go dtí an Gailearaí chun an pictiúr nua a **fheiceáil**.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá an scannán sin **feicthe** agam.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	chonaic mé	chonaiceamar
2	chonaic tú	chonaic sibh
3	chonaic sé/sí	chonaic siad
Briathar Saor	chonacthas	

Diúltach: Ní fhaca mé...

Ceisteach Dearfach: An bhfaca tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfaca sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go bhfaca sí...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach bhfaca siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	feicim	feicimid
2	feiceann tú	feiceann sibh
3	feiceann sé/sí	feiceann siad
Briathar Saor	feictear	

Diúltach: Ní fheicim...

Ceisteach Dearfach: An bhfeiceann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfeiceann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé go bhfeiceann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach bhfeiceann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	feicfidh mé	feicfimid
2	feicfidh tú	feicfidh sibh
3	feicfidh sé/sí	feicfidh siad
Briathar Saor	feicfear	

Diúltach: Ní fheicfidh mé...

Ceisteach Dearfach: An bhfeicfidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfeicfidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go bhfeicfeadh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach bhfeicfidís (M.C.)...

Má (am le teacht): Má fheiceann sí (A.L.) Pól, déarfaidh sí (A.F.) leis go mbeidh cleachtadh ceoil ann um thráthnóna.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'fheicfinn	d'fheicfimis
2	d'fheicfeá	d'fheicfeadh sibh
3	d'fheicfeadh sé/sí	d'fheicfidís

Diúltach: Ní fheicfinn...

Ceisteach Dearfach: An bhfeicfeá?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfeicfeadh sé/sí?...

Dá: Dá bhfeicfeá an cailín sin sa dráma, mhúscloídh sí fonn gáire ionat.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Chiara! (Feic) _____ an leathanach sin i do leabhar.
2. A pháistí! Ná (feic) _____ an léarscáil sin san atlas go fóill.
3. (Feic) _____ Pádraigín an cluiche inné.
4. Ní (feic: sinn) _____ a chéile gach lá.
5. An (feic) _____ tú an ceoldráma sin an Nollaig seo caite?
6. (Feic: sibh) _____ bhur gcairde ar scoil gach lá.
7. Nach (feic: tú) _____ *The Frontline* dá mbeadh sé ar siúl níba luaithe san oíche?
8. (Feic: sé) _____ timpiste ar an mbóthar maidin inné.
9. Ní (feic: sí) _____ Pádraig Dé Céadaoin seo chugainn.
10. Dá mbeadh speaclaí maithe aige, (feic) _____ Gearóid an cló beag.
11. An (feic: tú) _____ *Fair City* níos déanaí anocht?
12. (Feic) _____ fáinleoga sa scioból gach samhradh.
13. (Feic) _____ na géanna fiáine arís an geimhreadh seo chugainn.
14. Deir sí (ní fheiceann) _____ sí carr an Phríomhoide lasmuigh den scoil inniu.
15. Dúirt sé (chonaic) _____ sé coinín sa chlós maidin inné.
16. Dúirt siad (ní fheicfidh siad) _____ Siobhán an deireadh seachtaine seo chugainn.
17. Ba mhaith liom sneachta a (feic) _____ ar Lá Nollag.
18. Ní rachaidh mé libh mar tá an scannán (feic) _____ agam cheana féin.
19. Dá (feic: sinn) _____ Daidí na Nollag, d'iarrfainn air rothar a thabhairt dom.
20. Má (feic: mé) _____ fear an bhainne, iarrfaidh mé air dhá pionta uachtair a fhágáil.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'feic'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'feic'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'feic'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ní fhaca mé'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'an bhfeicfeá?'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'd'fheicfimis'.

Téigh

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Téigh	Téigí
Diúltach	Ná téigh	Ná téigí

An tAinm Briathartha: Tá na páistí **ag dul** go Béal Feirste ar an mbus.
Mhol an Príomhoide dúinn **dul** go Béal Feirste ar an mbus.
An Aidiacht Bhriathartha: Tá an ríomhaire sin atá agat **dulta** as feidhm le fada.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	chuaigh mé	chuamar
2	chuaigh tú	chuaigh sibh
3	chuaigh sé/sí	chuaigh siad
Briathar Saor	chuathas	

Diúltach: Ní dheachaigh mé...Ní dheachamar
Ceisteach Dearfach: An ndeachaigh tú?...
Ceisteach Diúltach: Nach ndeachaigh sé/sí?...
Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go ndeachaigh siad...
Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach ndeachaigh sibh...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	téim	téimid
2	téann tú	téann sibh
3	téann sé/sí	téann siad
Briathar Saor	téitear	

Diúltach: Ní théim...
Ceisteach Dearfach: An dtéann tú?...
Ceisteach Diúltach: Nach dtéann sé/sí?...
Claoninsint Dhearfach: Deir sé go dtéann sibh...
Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach dtéann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	rachaidh mé	rachaimid
2	rachaidh tú	rachaidh sibh
3	rachaidh sé/sí	rachaidh siad
Briathar Saor	rachfar	

Diúltach: Ní rachaidh mé...
Ceisteach Dearfach: An rachaidh tú?...
Ceisteach Diúltach: Nach rachaidh sé/sí?...
Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go rachadh sí (M.C.)...
Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach rachadh sé (M.C.)...
Má (am le teacht): Má théann tú (A.L.) go dtí an siopa ar a hocht a chlog, ní bheidh sé (A.F.) ar oscailt.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	rachainn	rachaimis
2	rachfá	rachadh sibh
3	rachadh sé/sí	rachaidís

Diúltach: Ní rachainn...

Ceisteach Dearfach: An rachfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach rachadh sé/sí?...

Dá: Dá rachadh Tomás timpeall an domhain, bheadh sé as baile ar feadh i bhfad.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Helen! (Téigh) _____ go dtí an siopa anois.
2. A pháistí! Ná (téigh) _____ go dtí an Halla go fóill.
3. (Téigh: siad) _____ go dtí an phictiúrlann aréir.
4. (Téigh: sinn) _____ ag snámh gach Satharn.
5. An (téigh: tú) _____ ar saoire an samhradh seo caite?
6. Nach (téigh: sí) _____ ag siopadóireacht gach Déardaoin?
7. (Téigh: siad) _____ go dtí an cheolchoirm, dá mbeadh sí ar siúl i bPáirc an Chrócaigh.
8. (Téigh: sinn) _____ chuig na ranganna damhsa inné.
9. Ní (téigh) _____ Orla go dtí an linn snámha amárach.
10. Dá mbeinn ar saoire, (téigh: mé) _____ go hionad eachtraíochta ar feadh seachtaine.
11. An (téigh: sibh) _____ go dtí an teach tábhairne Dé Céadaoin seo chugainn?
12. (Téigh) _____ siar ar an amhrán sin Dé hAoine seo chugainn.
13. (Téigh) _____ go dtí an tobar sin gach Lá Fhéile Pádraig.
14. Deir mo mháthair (téann) _____ sí go dtí an grósaeir gach lá.
15. Dúirt Clár (ní dheachaigh) _____ sí ar an mbus sin inné.
16. Dúirt Aodh (rachaidh) _____ sé go Meiriceá an samhradh seo chugainn.
17. Ní bheidh an rang ag (téigh) _____ go dtí an séipéal amárach.
18. Nach bhfuil a fhios agat go bhfuil an fón póca sin (téigh) _____ as faisean?
19. Dá (téigh: mé) _____ go Nua Eabhrac, thabharfainn cuirt ar Chearnóg Times.
20. Má (téigh: sí) _____ amach lena cairde níos déanaí, gléasfaidh sí suas.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'téigh'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'téigh'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'téigh'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ní dheachamar'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'chuathas'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'rachadh sé'.

Abair

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Abair	Abraigí
Diúltach	Ná habair	Ná habraigí

An tAinm Briathartha: Tá na páistí **ag rá** go bhfuil ocras orthu.

Bhí ar an múinteoir **a rá** leis an bPríomhoide go raibh an seomra ró-the.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá an iomarca **ráite** agam. Caithfidh duine eile labhairt anois.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	dúirt mé	dúramar
2	dúirt tú	dúirt sibh
3	dúirt sé/sí	dúirt siad
Briathar Saor	dúradh	

Diúltach: Ní dúirt mé...

Ceisteach Dearfach: An ndúirt tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndúirt sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go ndúirt sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach ndúirt siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	deirim	deirimid
2	deir tú	deir sibh
3	deir sé/sí	deir siad
Briathar Saor	deirtear	

Diúltach: Ní deirim...

Ceisteach Dearfach: An ndeir tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndeir sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé go ndeir sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach ndeir siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	déarfaidh mé	déarfaimid
2	déarfaidh tú	déarfaidh sibh
3	déarfaidh sé/sí	déarfaidh siad
Briathar Saor	déarfai	

Diúltach: Ní déarfaidh mé...

Ceisteach Dearfach: An ndéarfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndéarfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go ndéarfadh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach ndéarfadh sí (M.C.)...

Má: Má deirim (A.L.) leis na páistí teacht isteach anois, beidh siad (A.F.) go breá luath don dráma.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	déarfainn	déarfaimis
2	déarfá	déarfadh sibh
3	déarfadh sé/sí	déarfaidís

Diúltach: Ní déarfainn...

Ceisteach Dearfach: An ndéarfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndéarfadh sé/sí?...

Dá: Dá ndéarfadh an Príomhoide liom teastas dochtúra a thabhairt isteach, bheadh orm é sin a dhéanamh.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Chóilín! (Abair) _____ an líne sin arís.
2. A chailíní! Ná (abair) _____ le haon duine gur tharla sé sin.
3. Ní (abair) _____ Seosamh aon rud faoin gcluiche inné.
4. (Abair) _____ Síle slán lena máthair ag geata na scoile gach lá.
5. An (abair) _____ sí an dán os ard sa rang inné?
6. (Abair) _____ mo mháthair paidir i gcónaí sula dtéann sí ar thuras sa charr.
7. (Abair: siad) _____ leat céard a tharla, dá mbeadh a fhios acu.
8. Nach (abair) _____ Seán go raibh sé ag snámh inné?
9. Ní (abair: mé) _____ aon rud faoin turas le Máire amárach.
10. Bheadh fearg air dá (abair: sinn) _____ é sin.
11. An (abair: sibh) _____ é sin le hEoghan amárach?
12. (Abair) _____ go mbíonn taibhse le feiceáil sa teach sin gach oíche.
13. (Abair) _____ inné leis na páistí gan mílseáin a thabhairt ar scoil.
14. Deir sí (deir) _____ a máthair i gcónaí gur breá léi Guagán Barra.
15. Dúirt an Príomhoide (ní dúirt) _____ sí aon rud faoin turas leis an rang inné.
16. Dúirt Bairbre (déarfaidh) _____ sí linn amárach cé a bhuaigh an duais.
17. Tá Síle ag (abair) _____ go bhfuil pian ina bolg aici.
18. Tá sé sin (abair) _____ agam arís agus arís eile leis na páistí.
19. Má (abair: mé) _____ leis na páistí a gcuid cótaí a chur orthu, ní bheidh siad fuar lasmuigh.
20. Dá (abair: mé) _____ leis na páistí go mbeadh lá saor againn amárach, bheadh áthas an domhain orthu.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'abair'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'abair'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'abair'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ráite'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'deir sí'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'dúramar'.

Tabhair

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Tabhair	Tugaigí
Diúltach	Ná tabhair	Ná tugaigí

An tAinm Briathartha: Tá Rang a Ceathair **ag tabhairt** duilleog isteach don bhord dúlra.

Ba mhaith liom duilleoga **a thabhairt** isteach don bhord dúlra.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá duilleoga deasa **tugtha** isteach ag na páistí agus tá siad ar taispeánt ar an mbord dúlra.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	thug mé	thugamar
2	thug tú	thug sibh
3	thug sé/sí	thug siad
Briathar Saor	tugadh	

Diúltach: Níor thug mé...

Ceisteach Dearfach: Ar thug tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár thug sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** thug sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** thug siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	tugaim	tugaimid
2	tugann tú	tugann sibh
3	tugann sé/sí	tugann siad
Briathar Saor	tugtar	

Diúltach: Ní thugaim...

Ceisteach Dearfach: An dtugann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtugann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** dtugann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** dtugann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	tabharfaidh mé	tabharfaimid
2	tabharfaidh tú	tabharfaidh sibh
3	tabharfaidh sé/sí	tabharfaidh siad
Briathar Saor	tabharfar	

Diúltach: Ní thabharfaidh mé...

Ceisteach Dearfach: An dtabharfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtabharfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** dtabharfaidh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** dtabharfaidh sé (M.C.)...

Má (am le teacht): Má thugann sibh (A.L.) duilleoga isteach, cuirfidh mé (A.F.) iad ar taispeánt ar an mbord dúlra.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	thabharfainn	thabharfaimis
2	thabharfá	thabharfadh sibh
3	thabharfadh sé/sí	thabharfaidís

Diúltach: Ní thabharfainn...

Ceisteach Dearfach: An dtabharfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach dtabharfadh sé/sí?...

Dá: Dá dtabharfadh an Roinn Oideachais níos mó airgid don scoil, bheimis in ann halla spóirt nua a thógáil.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Bharra! (Tabhair) _____ milseán do Bhríd.
2. A Aoife agus a Orla! Ná (tabhair) _____ aon bhia do na hainmhithe.
3. (Tabhair: sé) _____ bronntanas don mhúinteoir an bhliain seo caite.
4. An (tabhair) _____ do mháthair aire do na leanaí dom an tseachtain seo chugainn?
5. Ní (tabhair) _____ m'athair airgead do *Concern* gach seachtain.
6. (Tabhair) _____ na leanaí boscaí lóin ar scoil gach lá.
7. (Tabhair: sí) _____ a leabhar do Shiobhán aréir.
8. Nach (tabhair: siad) _____ cúpla euro do *Thrócaire*, dá mbeadh airgead le spáráil acu?
9. Ní (tabhair) _____ an múinteoir obair bhaile do na páistí Dé hAoine seo chugainn.
10. Dá mbeadh pióg úll agam, (tabhair: mé) _____ slisne duit.
11. An (tabhair: tú) _____ cabhair don leanbh sin gach lá?
12. (Tabhair) _____ obair bhaile do na páistí beagnach gach lá.
13. (Tabhair) _____ cupán tae don chuartóir nuair a thioctaidh sé amárach.
14. Deir an múinteoir (tugann) _____ sí obair scríofa don rang gach lá.
15. Dúirt Sonia (níor thug) _____ sí fuil riamh.
16. Dúirt Cólín (tabharfaidh sé) _____ an teachtaireacht dá mháthair níos déanaí.
17. Ba chóir dom cabhair a (tabhair) _____ sa bhaile.
18. Nuair a bhí na cóipleabhair go léir (tabhair) _____ suas ag na páistí, thosaigh an rang ag déanamh Ceoil.
19. Má (tabhair: tú) _____ úll dom, íosfaidh mé é.
20. Dá (tabhair: mé) _____ cuireadh don Taoiseach cuirt a thabhairt orm, ní dóigh liom go dtiocfadh sé.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'tabhair'.

2. Scríobh síos an aimsir fháistineach, an fhoirm cheisteach dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'tabhair'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'tabhair'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ag tabhairt'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'tugaimid'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'thug sé'.

Ith

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Ith	Ithigí
Diúltach	Ná hith	Ná hithigí

An tAinm Briathartha: Bhí na páistí **ag ithe** a mbricfeasta.

B'éigean do na páistí a mbricfeasta **a ithe**.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá na seacláidí deasa ar fad **ite** anois.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'ith mé	d'itheamar
2	d'ith tú	d'ith sibh
3	d'ith sé/sí	d'ith siad
Briathar Saor	itheadh	

Diúltach: Níor ith mé...

Ceisteach Dearfach: Ar ith tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár ith sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** ith sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** ith siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	ithim	ithimid
2	itheann tú	itheann sibh
3	itheann sé/sí	itheann siad
Briathar Saor	itear	

Diúltach: Ní ithim...

Ceisteach Dearfach: An itheann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach n-itheann sé/sí?

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go n-**itheann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach n-**itheann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	íosfaidh mé	íosfaimid
2	íosfaidh tú	íosfaidh sibh
3	íosfaidh sé/sí	íosfaidh siad
Briathar Saor	íosfar	

Diúltach: Ní íosfaidh mé...

Ceisteach Dearfach: An íosfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach n-íosfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go n-**íosfadh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach n-**íosfaimis (M.C.)...

Má (am le teacht): Má ithim (A.L.) mo lón anois, ní bheidh (A.F.) ocras orm san iarnóin.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	d'íosfainn	d'íosfaimis
2	d'íosfá	d'íosfadh sibh
3	d'íosfadh sé/sí	d'íosfaidís

Diúltach: Ní íosfainn...

Ceisteach Dearfach: An íosfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach n-íosfadh sé/sí?...

Dá: Dá n-íosfadh Liam a dhinnéar díreach tar éis a lóin, bheadh sé lán go béal.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Eibhlín! (Ith) _____ do lón anois.
2. A pháistí! Ná (ith) _____ bhur milseog sula n-itheann sibh bhur ndinnéar.
3. (Ith) _____ na héin na grabhróga aráin ar fad inné.
4. Ní (ith) _____ Orla prátaí gach lá.
5. Ar (ith: tú) _____ ceapairí le haghaidh do lóin inné?
6. (Ith: sí) _____ bia folláin i gcónaí.
7. Nár (ith: siad) _____ cabáiste don dinnéar inné freisin?
8. (Ith: mé) _____ sceallóga agus iasc, dá mbeadh an siopa sceallóg ar oscailt.
9. Dá mbeadh an ghrian ag taitneamh, (ith) _____ na páistí uachtar reoite.
10. Ní (ith: sé) _____ lón amárach, mar beidh sé ag dul go dtí bialann sa tráthnóna.
11. An (ith: sí) _____ iasc nuair a rachaidh sí go dtí an bhialann sin amárach?
12. (Ith) _____ an-chuid cnónna Oíche Shamhna gach bliain.
13. Beidh orm builín aráin eile a fháil don lón, mar (ith) _____ an ceann eile ar fad aréir.
14. Deir sí (itheann) _____ Pádraig a chuid glasraí i gcónaí.
15. Dúirt sé (níor ith) _____ a dheartháir sa bhialann sin riamh.
16. Dúirt Tomás (íosfaidh) _____ sé ispiní agus arán don tae.
17. Chonaic mé iora rua ag (ith) _____ sa ghairdín inné.
18. Tá an cháis ar fad (ith) _____ agus caithfidh tuilleadh a cheannach sa siopa.
19. Má (ith: tú) _____ torthaí, beidh tú níos sláintiúla.
20. Dá (ith: mé) _____ mála mór úll, gheobhainn pian i mo bholg.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'ith'.

2. Scríobh síos an aimsir Láithreach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'ith'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'ith'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ag ithe'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ite'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'd'itheamar'.

Déan

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Déan	Déanaigí
Diúltach	Ná déan	Ná déanaigí

An tAinm Briathartha: Tá mo dheirfiúr **ag déanamh** a cuid oibre faoi láthair.

Tá an feirmeoir ag iarraidh fear bréige **a dhéanamh**.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá an obair bhaile ar fad **déanta** anois.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	rinne mé	rinneamar
2	rinne tú	rinne sibh
3	rinne sé/sí	rinne siad
Briathar Saor	rinneadh	

Diúltach: Ní dhearna mé...

Ceisteach Dearfach: An ndearna tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndearna sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go ndearna sé...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach ndearna sibh...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	déanaim	déanaimid
2	déanann tú	déanann sibh
3	déanann sé/sí	déanann siad
Briathar Saor	déantar	

Diúltach: Ní dhéanaim...

Ceisteach Dearfach: An ndéanann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndéanann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé go ndéanann siad...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach ndéanann sibh...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	déanfaidh mé	déanfaimid
2	déanfaidh tú	déanfaidh sibh
3	déanfaidh sé/sí	déanfaidh siad
Briathar Saor	déanfar	

Diúltach: Ní dhéanfaidh mé...

Ceisteach Dearfach: An ndéanfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndéanfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go ndéanfadh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach ndéanfaidís (M.C.)...

Má (am le teacht): Má dhéanaim m'obair bhaile go luath, beidh am agam féachaint ar an teilifís níos déanaí.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	dhéanfainn	dhéanfaimis
2	dhéanfá	dhéanfadh sibh
3	dhéanfadh sé/sí	dhéanfaidís

Diúltach: Ní dhéanfainn...

Ceisteach Dearfach: An ndéanfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach ndéanfá?...

Dá: Dá ndéanfainn tionscnamh ar Phádraig Mac Piarais, chuirfinn pictiúr de Scoil Éanna ann.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A pháistí! (Déan) _____ líne ag barr an Halla.
2. A Chaoimhín! Ná (déan) _____ dearmad ar an mbuidéal uisce.
3. Ní (déan) _____ Ruairí aon obair bhaile aréir.
4. An (déan: siad) _____ Corpoideachas gach seachtain?
5. (Déan: sí) _____ dearmad ar a cóipleabhar arís inné.
6. Dá mbeadh an t-am agam, (déan: mé) _____ níos mó staidéir.
7. Nach (déan: tú) _____ go leor ar Leictreachas san Eolaíocht an mhí seo caite?
8. (Déan) _____ mo sheanmháthair arán donn gach lá.
9. Ní (déan: sí) _____ dearmad ar a cóipleabhar as seo amach!
10. Dá mbeadh cuairteoir ag teacht, (déan: sí) _____ cáca milis don tae.
11. An (déan: sibh) _____ an dinnéar nuair a rachaidh sibh abhaile?
12. (Déan) _____ dearmad ar an drochaimsir nuair a thiocfaidh an ghrian amach.
13. (Déan) _____ airgead mór as uachtar reoite gach samhradh.
14. Deir Caitríona (déanann) _____ siad an glanadh suas ag deireadh gach béile.
15. Dúirt Christine (ní dhearna) _____ na páistí aon Mhatamaitic inné.
16. Dúirt Gearóid (déanfaidh) _____ sé Ceol leis na páistí tar éis an lóin.
17. Beidh gach cuid d'O.C.G. (déan) _____ agam roimh dheireadh na bliana seo.
18. Tá na páistí ag (déan) _____ cinnte go bhfuil gach duine ar an mbus.
19. Má (déan: sí) _____ Ealaín roimh am lóin, beidh na páistí in ann glanadh suas ag am lóin.
20. Dá (déan: mé) _____ staidéar ar an Iodáilis, bheadh nuatheanga Eorpach eile ar eolas agam.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'déan'.

2. Scríobh síos an aimsir fháistineach, an fhoirm dhiúltach, an tríú pearsa iolra den bhriathar 'déan'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'déan'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'dhéanfaimis'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'déanta'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'rinne siad'.

Faigh

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Faigh	Faighigí
Diúltach	Ná faigh	Ná faighigí

An tAinm Briathartha: Tá sé ag éirí fuar agus tá na bláthanna **ag fáil** bháis.
Beidh orm glao gutháin a chur ar an gColáiste chun mo chuid torthaí **a fháil**.

An Aidiacht Bhriathartha: Tá na torthaí **faighte** agam. D'éirigh go maith liom.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	fuair mé	fuaireamar
2	fuair tú	fuair sibh
3	fuair se/sí	fuair siad
Briathar Saor	fuarthas	

Diúltach: Ní bhfuair mé...

Ceisteach Dearfach: An bhfuair tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfuair sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go bhfuair sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach bhfuair siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	faighim	faighimid
2	faigheann tú	faigheann sibh
3	faigheann sé/sí	faigheann siad
Briathar Saor	faightear	

Diúltach: Ní fhaighim...

Ceisteach Dearfach: An bhfaigheann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfaigheann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé go bhfaigheann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach bhfaigheann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	gheobhaidh mé	gheobhaimid
2	gheobhaidh tú	gheobhaidh sibh
3	gheobhaidh sé/sí	gheobhaidh siad
Briathar Saor	gheofar	

Diúltach: Ní bhfaighidh mé...

Ceisteach Dearfach: An bhfaighidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfaighidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go bhfaigheadh sí (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach bhfaigheadh sibh (M.C.)...

Má (am le teacht): Má fhaighim (A.L.) an t-am níos déanaí, scríobhfaidh (A.F.) mé ríomhphost chuici.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	gheobhainn	gheobhaimis
2	gheofá	gheobhadh sibh
3	gheobhadh sé/sí	gheobhaidís

Diúltach: Ní bhfaighinn...

Ceisteach Dearfach: An bhfaighfeá?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfaigheadh sé/sí?...

Dá: Dá bhfaighinn céad faoin gcéad sa scrúdú, níl a fhios agam céard a dhéanfainn!

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Cháit! (Faigh) _____ na liathróidí sa seomra spóirt, le do thoil.
2. A bhuachaillí! Ná (faigh) _____ na huirlisí ceoil go fóill.
3. (Faigh) _____ an grúpa ceoil sin bualadh bos ón rang gach bliain.
4. Ní (faigh: sí) _____ iasacht ón mbanc sin amárach. Táim cinnte de sin.
5. An (faigh: sé) _____ an leabhar sin sa leabharlann inné?
6. (Faigh) _____ an múinteoir slaghacán agus d'fhan sí sa bhaile inné.
7. Nach (faigh: sé) _____ cúilín dá dtógfadh sé an cic saor?
8. (Faigh) _____ an scoil ríomhaire nua Dé Máirt seo caite.
9. Ní (faigh: siad) _____ moladh ón múinteoir gach lá.
10. Dá mbeadh gairdín agam, (faigh: mé) _____ seid bheag.
11. An (faigh: sibh) _____ torthaí an scrúdaithe maidin amárach?
12. (Faigh) _____ go leor bláthanna fiáine sa choill sin de ghnáth.
13. (Faigh) _____ nóta caoga euro ar an urlár sa siopa inné.
14. Deir an feirmeoir (ní fhaigheann) _____ sé go leor airgid dá chuid bainne.
15. Dúirt an Príomhoide (fuair) _____ sí an t-eolas go léir faoin dráma a bhí ag teacht.
16. Dúirt Nóra (gheobhaidh) _____ sí áit sa Choláiste Oideachais.
17. Tá seanmhadra Mháire ag (faigh) _____ bháis.
18. Go raibh maith agaibh! Tá an t-airgead ar fad don turas scoile (faigh) _____ agam anois.
19. Má (faigh: mé) _____ an deis, rachaidh mé ag bádóireacht an deireadh seachtaine seo chugainn.
20. Dá (faigh: sé) _____ rothar nua, chaillfeadh sé meáchan.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'faigh'.

2. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'faigh'.

3. Scríobh síos an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'faigh'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ag fáil'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'gheofá'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'fuaireamar'.

Beir

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Beir	Beirigí
Diúltach	Ná beir	Ná beirigí

An tAinm Briathartha: Tá Eoin **ag breith** ar an liathróid.

Is é Tomás atá tar éis **breith** ar an liathróid.

An Aidiacht Bhriathartha: Nuair a bhí an t-uan **beirthe** bhí áthas ar an máthair.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	rug mé	rugamar
2	rug tú	rug sibh
3	rug sé/sí	rug siad
Briathar Saor	rugadh	

Diúltach: Níor rug mé...

Ceisteach Dearfach: An rug tú?...

Ceisteach Diúltach: Nár rug sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **gur** rug sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nár** rug siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	beirim	beirimid
2	beireann tú	beireann sibh
3	beireann sé/sí	beireann siad
Briathar Saor	beirtear	

Diúltach: Ní bheirim...

Ceisteach Dearfach: An mbeireann tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbeireann sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé **go** mbeireann sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí **nach** mbeireann siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	béarfaidh mé	béarfaimid
2	béarfaidh tú	béarfaidh sibh
3	béarfaidh sé/sí	béarfaidh siad
Briathar Saor	béarfar	

Diúltach: Ní bhéarfaidh mé...

Ceisteach Dearfach: An mbéarfaidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbéarfaidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé **go** mbéarfadh sibh (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí **nach** mbéarfaimis (M.C.)...

Má (am le teacht): Má bheirim ar an liathróid, tabharfaidh mé (A.F.) pas duit.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bhéarfainn	bhéarfaimis
2	bhéarfá	bhéarfadh sibh
3	bhéarfadh sé/sí	bhéarfaidís

Diúltach: Ní bhéarfainn...

Ceisteach Dearfach: An mbéarfá?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbéarfadh sé/sí?...

Dá: Dá mbéarfadh Mícheál ar an ngadaí, thabharfadh sé go dtí stáisiún na nGardaí é.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Áine! Ná (beir) _____ mar sin ar an madra.
2. A pháistí! (Beir) _____ greim láimhe ar a chéile.
3. (Beir) _____ Mícheál ar a chamán inné agus rith sé amach leis.
4. Ar (beir: tú) _____ ar phortán an samhradh seo caite?
5. Níor (beir) _____ Daithí ar iasc ar bith an séasúr seo caite.
6. (Beir: mé) _____ ar an mbus sin maidin amárach ar a hocht a chlog.
7. Dá mbeadh bád agam, rachainn ag iascaireacht agus (beir: mé) _____ ar mhaicréal.
8. An (beir) _____ Eoghan ar thraein a seacht a chlog maidin amárach?
9. Ní (beir) _____ ár gcat ar mhórán luch gach geimhreadh.
10. Úsáideann na páistí ciarsúr agus (beir: siad) _____ ar aon víreas.
11. Nach (beir: tú) _____ ar an liathróid, dá gcaithfinn chugat í?
12. (Beir) _____ ar na gadaithe nuair a bhí an siopa á fhágáil acu.
13. (Beir) _____ ar go leor bradán san abhainn sin gach bliain.
14. Deir na Gardaí (beireann siad) _____ ar go leor tiománaithe dainséaracha gach mí.
15. Dúirt Pádraigín (rug) _____ a cat ar luch mhór aréir.
16. Dúirt Clár (béarfaidh: sí) _____ ar chrobhaing na brídeoige ag an mbainis.
17. Ba bhreá liom (beir) _____ ar dhreoilín do Lá Fhéile Stiofáin.
18. Bhí an lao (beir) _____ faoin am ar shroicheadar an pháirc.
19. Má (beir: mé) _____ ar an ráille, mothóidh mé níos sábháilte.
20. Dá (beir) _____ Mícheál ar an liathróid uair amháin, déarfainn go bhfaigheadh sé cúl.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an modh coinníollach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'beir'.

2. Scríobh síos an aimsir fháistineach, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'beir'.

3. Scríobh síos an t-ainm briathartha den bhriathar 'beir'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'rug mé'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'beirtear'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'béarfaidh sí'.

Bí

An Modh Ordaitheach

	Uatha	Iolra
Dearfach	Bí	Bígí
Diúltach	Ná bí	Ná bígí

An tAinm Briathartha: Is breá liom a bheith ag imirt peile.

Caithfidh sé a bheith sa siopa ar a hocht a chlog ar maidin.

An Aimsir Chaite

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bhí mé	bhíomar
2	bhí tú	bhí sibh
3	bhí sé/sí	bhí siad
Briathar Saor	bhíothas	

Diúltach: Ní raibh mé...Ní rabhamar

Ceisteach Dearfach: An raibh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach raibh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go raibh sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach raibh siad...

An Aimsir Láithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	táim	táimid
2	tá tú	tá sibh
3	tá sé/sí	tá siad
Briathar Saor	táthar	

Diúltach: Nílím...

Ceisteach Dearfach: An bhfuil tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach bhfuil sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé go bhfuil sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach bhfuil siad...

An Aimsir Gnáthláithreach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bíim	bíimid
2	bíonn tú	bíonn sibh
3	bíonn sé/sí	bíonn siad
Briathar Saor	bítear	

Diúltach: Ní bhím...

Ceisteach Dearfach: An mbíonn tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbíonn sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Deir sé go mbíonn sibh...

Claoninsint Dhiúltach: Deir sí nach mbíonn siad...

An Aimsir Fháistineach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	beidh mé	beimid
2	beidh tú	beidh sibh
3	beidh sé/sí	beidh siad
Briathar Saor	beifear	

Diúltach: Ní bheidh mé...

Ceisteach Dearfach: An mbeidh tú?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbeidh sé/sí?...

Claoninsint Dhearfach: Dúirt sé go mbeadh sé (M.C.)...

Claoninsint Dhiúltach: Dúirt sí nach mbeadh sibh (M.C.)...

Má (am le teacht): Má bhíonn sé (A.L.) ag cur báistí, beidh (A.F.) ort do scáth báistí a thógáil.

An Modh Coinníollach

Pearsa	Uatha	Iolra
1	bheinn	bheimis
2	bheifeá	bheadh sibh
3	bheadh sé/sí	bheidís

Diúltach: Ní bheinn...

Ceisteach Dearfach: An mbeifeá?...

Ceisteach Diúltach: Nach mbeadh sé/sí?...

Dá: Dá mbeinn i mo Phríomhoide, thógfainn halla spóirt nua.

Cleachtaí

An Briathar:

1. A Phóill! Ná (bí) _____ ag pleidhcíocht.
2. A bhuachaillí! (Bí) _____ go maith.
3. (Bí: mé) _____ ag obair sa leabharlann inné.
4. (Bí: sé) _____ in am don scoil i gcónaí.
5. An (bí: sibh) _____ ag siopadóireacht inné?
6. Ní (bí) _____ an dinnéar againn ar a sé a chlog gach oíche.
7. Dá gceannóinn teach nua, (bí) _____ áthas an domhain ar mo mhuintir.
8. (Bí) _____ na páistí as láthair ón scoil inné.
9. (Bí: sinn) _____ ag obair sa ghairdín le Paddy amárach.
10. Nach (bí: tú) _____ inníoch dá múchfainn na soilse?
11. An (bí: sibh) _____ ag an bpictiúrlann níos déanaí anocht ?
12. Ní mar a shíltear a (bí) _____.
13. (Bí) _____ ag súil leis go mbeidh an t-airgead ar fad bailithe roimh dheireadh na seachtaine seo chugainn.
14. Deir Eilís (tá) _____ na páistí go hiontach inniu.
15. Dúirt Nóirín (bhí) _____ sí sa bhaile tráthnóna inné.
16. Dúirt Eibhlín (beidh) _____ an aimsir go hálainn an lá ina dhiaidh sin.
17. Is aoibhinn liom a (bí) _____ ag imirt cispheile.
18. Ba mhaith liom a (bí) _____ i m'Aire Airgeadais.
19. Má (bí) _____ an ghrian ag taitneamh, rachaidh mé ag snámh.
20. Dá (bí) _____ airgead aige, cheannódh sé gluaisteán nua.

Gramadach an Bhriathair

1. Scríobh síos an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'bí'.

2. Scríobh síos an aimsir ghnáthláithreach, an fhoirm dhiúltach, an chéad pearsa uatha den bhriathar 'bí'.

3. Scríobh síos an aimsir láithreach, an fhoirm cheisteach dhiúltach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'bí'.

4. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'níl mé'.

5. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'beidh sibh'.

6. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ní rabhamar'.

2. An Chopail An Aimsir Láithreach Is/Isn't a...

Béarla	Gaeilge	Riail Ghramadaí
Mary is <u>a teacher</u> .	Is múinteoir Máire.	Is/Ní/An?/Nach? gan athrú ina ndiaidh i gcónaí.
It is <u>an animal</u> .	Is ainmhí é.	
John isn't <u>a principal</u> .	Ní príomhoide Seán.	
She isn't <u>an architect</u> .	Ní ailtire í.	
Is Eoghan <u>a doctor</u> ?	An dochtúir Eoghan?	
Is Seosamh <u>an actor</u> ?	An aisteoir Seosamh?	
Isn't Nóra <u>a lecturer</u> ?	Nach léachtóir Nóra?	
Isn't Peadar <u>a fisherman</u> ?	Nach iascaire Peadar?	

Is/Isn't the...

Béarla	Gaeilge	Riail Ghramadaí
John is <u>the principal</u> .	Is é Seán an Príomhoide.	Is/An?/Nach? gan athrú ina ndiaidh i gcónaí. Ní le 'h' roimh ghuta
Mary is <u>the owner</u> .	Is í Máire an t-úinéir.	
You are not <u>the editor</u> .	Ní tusa an t-eagarthóir.	
Séamus isn't <u>the manager</u> .	Ní hé Séamus an bainisteoir.	
Are you the person who won the prize?	An tusa an duine a bhuaigh an duais?	
Is Pádraig <u>the engineer</u> ?	An é Pádraig an t-innealtóir?	
Aren't you <u>the shopkeeper</u> ?	Nach tusa an siopadóir?	
Isn't Liam <u>the actor</u> ?	Nach é Liam an t-aisteoir?	

Cleachtaí

Is/Isn't a...

- Is (saighdiúir) _____ Bríd.
- Ní (altra) _____ Nóirín.
- Nach (imreoir peile) _____ Daithí?
- An (príomhoide) _____ Mícheál?
- Ní (rúnaí) _____ Áine.

Is/Isn't the...

- Is (í) _____ Áine an Príomhoide.
- Ní (é) _____ Gearóid an t-úinéir.
- An (iad) _____ na buachaillí na páistí is fearr?
- Nach (tusa) _____ iníon fhear an phoist?
- An (tusa) _____ an duine atá i gceannas?

Is/Isn't a.... agus Is/Isn't the...

- An (bláth) _____ an nóinín?
- Ní (é) _____ Liam ceannaire an pháirtí.
- Ní (amhránaí) _____ Larry Mullen.
- Nach (cailín álainn) _____ Róisín?
- Is (iad) _____ na muca ciúine a itheann an mhin.

An Aimsir Chaite Was/Wasn't a...

Béarla	Gaeilge	Riail Ghramadaí
Mary was <u>a teacher</u> .	Ba mhúinteoir Máire.	Ba/Níor/Ar?/Nár? le séimhiú ar chonsan i gcónaí. B'/Níorbh/Arbh?/Nárbh? roimh ghuta gan athrú ina ndiaidh, ach séimhiú ar 'f'.
It was <u>an animal</u> .	B'ainmhí é.	
John wasn't <u>a principal</u> .	Níor phríomhoide Seán.	
She wasn't <u>an architect</u> .	Níorbh ailtire í.	
Was Eoghan <u>a doctor</u> ?	Ar dhochtúir Eoghan?	
Was Seosamh <u>an actor</u> ?	Arbh aisteoir Seosamh?	
Wasn't Nóra <u>a lecturer</u> ?	Nár léachtóir Nóra?	
Wasn't Peadar <u>a fisherman</u> ?	Nárbh iascaire Peadar?	

Was/Wasn't the...

Béarla	Gaeilge	Riail Ghramadaí
John was <u>the principal</u> .	Ba é Seán an Príomhoide.	Ba/Níor/Ar?/Nár? (roimh chonsan) gan athrú ina ndiaidh i gcónaí. Ba /Níorbh/Arbh?/Nárbh? (roimh ghuta) gan athrú ina ndiaidh i gcónaí.
Mary was <u>the owner</u> .	Ba í Máire an t-úinéir.	
You were not <u>the editor</u> .	Níor tusa an t-eagarthóir.	
Séamus wasn't <u>the manager</u> .	Níorbh é Séamus an bainisteoir.	
Were you the person who won the prize?	Ar tusa an duine a bhuaigh an duais?	
Was Pádraig <u>the engineer</u> ?	Arbh é Pádraig an t-innealtóir?	
Weren't you <u>the shopkeeper</u> ?	Nár tusa an siopadóir?	
Wasn't Liam <u>the actor</u> ?	Nárbh é Liam an t-aisteoir?	

Cleachtaí

Was/Wasn't a...

1. Ba (saighdiúir) _____ Bríd.
2. Níorbh (altra) _____ Nóirín.
3. Nárbh (imreoir peile) _____ Daithí?
4. Ar (príomhoide) _____ Mícheál?
5. Níor (rúnaí) _____ Áine.

Was/Wasn't the...

1. Ba (i) _____ Áine an Príomhoide.
2. Níorbh (é) _____ Gearóid an t-úinéir.
3. Arbh (iad) _____ na buachaillí na páistí ab fhearr?
4. Nár (tusa) _____ iníon fhear an phoist?
5. Ar (tusa) _____ an duine a bhí i gceannas?

Was/Wasn't a... agus Was/Wasn't the...

1. Ar (polaiteoir) _____ Dónal Ó Connail?
2. Níorbh (é) _____ Liam ceannaire an pháirtí.
3. Nárbh (amhránaí) _____ Jim Reeves?
4. Nár (cailín álainn) _____ Róisín?
5. Ba (iad) _____ na muca ciúine a d'ith an mhin.

3. An tAinmfhocal

Inscne

Tá Ainmfhocail na Gaeilge Firinscneach nó Baininscneach.

San ainmneach agus sa chuspóireach uatha, déantar athrú, uaireanta, ar thús ainmfhocail tar éis an ailt, 'an':

Tús an Fhocail	Firinscneach	Baininscneach
Consan	an fear an cosán	an fhuinneog an chathaoir
d, t: gan séimhiú ar d,t, tar éis 'an' sa bhaininscneach	an duine an teach	an duilleog an tine
s le guta/ sl/ sn/ sr	an sagart an sruthán	an tseachtain an tsráid
s eile: gan 't' roimh 's' sa bhaininscneach	an spás	an spéir
Guta	an t-éan	an aiste

Cuir an t-alt ('an') roimh na focail seo a leanas:

1. bóthar (fir.)_____
2. bialann (bain.)_____
3. cóipleabhar (fir.)_____
4. cailc (bain.)_____
5. doras (fir.)_____
6. timpiste (bain.)_____
7. samhradh (fir.)_____
8. seamróg (bain.)_____
9. stól (fir.)_____
10. scuab (bain.)_____
11. urlár (fir.)_____
12. oifig (bain.)_____
13. iasc (fir.)_____
14. árasán (fir.)_____
15. aiste (bain.)_____
16. seilf (bain.)_____
17. pictiúrlann (bain.)_____
18. cailín (fir.)_____
19. méar (bain.)_____
20. crann (fir.)_____

An Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Uatha ('an')

Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Uatha	Urú ar Chonsan (b, c, f, g, p)	Gan athrú ar Ghuta
ar an	<p>Bhí sí ag labhairt leis an bpáiste. Tá sé ina shuí ar an gcathaoir. Tá sí ina seasamh ag an doras. Tá páipéar faoin mbord. Tháinig litir ón gcoláiste ar maidin.</p> <p>(NB: Úsáidtear séimhiú i gcanúint Uladh Mar Shampla: faoin bhord, ón choláiste, leis an pháiste, ar an chathaoir, ag an doras)</p>	<p>Thit an cóipleabhar ar an urlár. Chuir sí na bronntanais ar an altóir. Chaith sé uisce ar an eilifint.</p>
ag an		
as an		
leis an		
chuig an		
roimh an		
thar an		
tríd an		
faoin (faoi an)		
ón (ó an)		

Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Uatha	Séimhiú ar Chonsan (b, c, f, g, m, p) ach 't' ar 's' baininscneach	Gan athrú ar Ghuta
don (do an)	<p>Thug an páiste an cóipleabhar don mhúinteoir. Beidh an cigire anseo don tseachtain ar fad. An nóiméad deireanach den chluiche atá ann. Tá na leabhair istigh sa mhála. Tá cónaí uirthi sa Fhrainc. Fuair mé an t-eolas san fhógra.</p>	<p>Thug Síle an cíos don úinéir. Can an chéad véarsa den amhrán. Tá solas ar lasadh san osteilgeoir.</p>
den (de an)		
sa (i an)		
[san roimh ghuta agus roimh f le guta]		

Cleachtaí

- Tá an chailc ar an (bord) _____.
- Bhí sí ina seasamh ag an (fuinneog) _____.
- Bhí an cigire ag labhairt leis an (Príomhoide) _____.
- Feicim píosa páipéir faoin (cathaoir) _____.
- Bhí Máire ag an (aerfort) _____ inné.
- Fuair mé ticéad ón (Garda) _____.
- Bhí cluiche mór ar an (teilifís) _____ inné.
- Thit an pláta ar an (urlár) _____.
- Thug an páiste nóta don (múinteoir) _____.
- Thit an cailín den (balla) _____.
- Céard atá sa (póstaer) _____?
- Chuamar ag snámh san (farraige) _____.
- Bhuail mé leis an (dochtúir) _____ san ospidéal.
- Ní maith liom na cnaipí atá ar an (gúna) _____ seo.
- A pháistí! Léimigí thar an (balla) _____ sin, láithreach.
- Ní fhaca mé an chéad chuid den (clár) _____.
- Tá Seán ina chónaí sa (Frainc) _____.
- Tháinig an Príomhoide amach as an (oifig) _____.
- Rith páiste amach roimh an (bus) _____.
- Chuir an múinteoir na cóipleabhair sa (cófra) _____.

An Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Iolra ('na')

Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Iolra	Gan athrú ar Chonsan	'h' roimh Ghuta
ar na	<p>Scríobhaigí bhur n-ainmneacha ar na cóipleabhair.</p> <p>Dathaigí na pictiúir leis na criáin.</p> <p>Ná bígí ag féachaint trí na fuinneoga.</p>	<p>Bhí eagla ar na hainmhithe.</p> <p>Bhí Máire ag caint faoi na haisteoirí.</p> <p>Tá go leor eolais sna haistí sin.</p>
ag na		
as na		
leis na (le na)		
chuig na		
roimh na		
thar na		
trí na		
faoi na		
ó na		
do na		
de na		
sna (i na)		

Cleachtaí

- Bhí gliondar croí ar na (cailíní) _____.
- Tháinig na páistí amach as na (seomraí) _____.
- Bhí an Garda ag caint leis na (fir) _____.
- Léim na páistí thar na (ballaí) _____.
- Rinne Áine staidéar ar na (Amharcealaíona) _____.
- Labhair an réiteoir leis na (imreoirí) _____.
- Bhí blas deas ar na (oráistí) _____.
- Bhí an ghráinneog ina codladh faoi na (duilleoga) _____.
- Níl aon áiseanna ann do na (daoine) _____ óga.
- Chuir siad na húlra sna (ciseáin) _____.
- An raibh tú ag caint leis na (aisteoirí) _____?
- Bainim an-taitneamh as na (léachtaí) _____.
- Bhain an múinteoir an cluiche de na (buachaillí) _____.
- Bhí fearg ar na (iascairí) _____.
- Chuir an Príomhoide fáilte roimh na (cuairteoirí) _____.
- Caitheadh clocha trí na (fuinneoga) _____.
- Fuair an scoil áiseanna spóirt ó na (tuismitheoirí) _____.
- Chuir an múinteoir na seanleabhair go léir sna (boscaí) _____ sin.
- Tá a lán daoine ag obair sna (oifigí) _____ sin.
- Rith an madra suas chuig na (páistí) _____.

An Tuiseal Ginideach Uatha

Firinscneach

'an' → 'an' (le séimhiú ar chonsan, 't' roimh 's', 't-' ag imeacht roimh ghuta)						
Inscne	Tús an Fhocail	An Chéad Díochlaonadh	An Dara Díochlaonadh	An Tríú Díochlaonadh	An Ceathrú Díochlaonadh	An Cúigiú Díochlaonadh
Firinscneach	Consan	an fear hata an fhir an marcach capall an mharcaigh		an múinteoir rang an mhúinteora	an cailín in aice an chailín	an cara seoladh an charad
	S	an samhradh tús an tsamhraidh	an sliabh barr an tsléibhe	an siopadóir airgead an tsiopadóra	an seomra doras an tseomra	
	Guta	an t-arán ag ithe an aráin	an t-im praghas an ime	an t-am ar feadh an ama	an t-oráiste craiceann an oráiste	an t-athair ainm an athar
Riail Ghramadaí: deireadh an fhocail		Caolú/(a)igh	'e'	'a'	Gan athrú	Mírialta nó consan leathan

Baininscneach

'an' → 'na' (séimhiú ag imeacht ó chonsan, 't' ag imeacht roimh 's', 'h' roimh ghuta)						
Inscne	Tús an Fhocail	An Chéad Díochlaonadh	An Dara Díochlaonadh	An Tríú Díochlaonadh	An Ceathrú Díochlaonadh	An Cúigiú Díochlaonadh
Baininscneach	Consan		an fhuinneog ag glanadh na fuinneoige an chláirseach ceol na cláirsí	an fhilíocht ag foghlaim na filíochta	an Ghaeilge litríocht na Gaeilge	an mháthair gluasteán na máthar
	S		an tsráid ag scuabadh na sráide	an tSíceolaíocht ag déanamh na Síceolaíochta	an tslí ag taispeáint na slí	an tsail bláth na saileach
	Guta		an oifig doras na hoifige	an oiliúint ag fáil na hoiliúna	an aiste ag ceartú na haiste	Éire muintir na hÉireann
Riail Ghramadaí: deireadh an fhocail			'e'/(a)í'	'a'	Gan athrú	Mírialta nó consan leathan

Cleachtaí:

	An Chéad Díochlaonadh	An Dara Díochlaonadh	An Tríú Díochlaonadh	An Ceathrú Díochlaonadh	An Cúigiú Díochlaonadh
1	an crián: dath	an bhileog: ag léamh	an fiaclóir: cathaoir	an bainne: ag ól	an namhaid: fearg
2.	an bóthar: trasna	an ghruaig: dath	an grósaeir: cóta	an cófra: in aice	an chathair: lár
3.	an cosán: ag scuabadh	an bhialann: ag glanadh	an búistéir: feoil	an geata: ag dúnadh	an litir: ag scríobh
4.	an cóipleabhar: clúdach	an tseachtain: i lár	an siopadóir: cuntar	an fógra: ag léamh	an eochair: ag casadh
5.	an leabhar: ag léamh	an tír: timpeall	an saighdiúir: gunna	an t-uisce: ag ól	an deartháir: grá
6.	an solas: gile	an pháirc: ag treabhadh	an dochtúir: mála	an t-ainmhí: eireaball	an Nollaig: saoire
7.	an scriosán: ag úsáid	an mhéar: barr	an Bhitheolaíocht: Seomra	an scála: barr	an teach: bean
8.	an t-árasán: os comhair	an scoil: geata	an amhránaíocht: feabhas	an dreoilín: nead	an lá: ar feadh
9.	an buidéal: barr	an chluas: bun	an rang: barr	an bhanaltra: fón	an traein: inneall
10.	an t-airgead: dath	an ordóg: barr	an sos: tar éis	an fhírinne: ag insint	an abhainn: ar bhruach
11.	an t-earrach: míonna	an áit: ar fud	an ceacht: tús	an trá: bóthar	an chomharsa: teach
12.	an fómhar: i lár	an phéint: praghas	an litríocht: ag staidéar	an tsláinte: slí	an lacha: nead
13.	an geimhreadh: aimsir	an spéir: dath	an iasacht: ag íoc	an óige: baois	an chathaoir: cosa
14.	an pictiúr: barr	an spúnóg: barr	an comhlacht: ainm	an bhó: bainne	an triail: freagraí
15.	an séipéal: clog	an t-im: blas	an bhliain: deireadh	an teanga: ag úsáid	an leaba: os cionn

An Tuiseal Ginideach Iolra

	Lagiolra consan leathan → consan caol → + 'a'	Tréaniolra gach iolra eile
	an peann → na pinn an marcach → na marcaigh an t-éan → na héin an bheach → na beacha an t-úll → na húlla	an tonn → na tonnta an tine → na tinte an tír → na tíortha an scrúdú → na scrúduithe an ceacht → na ceachtanna an pháirc → na páirceanna an doras → na doirse an chathaoir → na cathaoireacha an rolla → na rollaí an páiste → na páistí
An Tuiseal Ginideach Iolra	na pinn → praghas na <u>bpeann</u> na marcaigh → dathanna na <u>marcach</u> na héin → ceol na <u>n-éan</u> na beacha → mil na <u>mbeach</u> na húlla → blas na <u>n-úll</u>	na tonnta → trasna na <u>dtonnta</u> na ceachtanna → ag foghlaim na <u>gceachtanna</u> na cathaoireacha → ag iompar na <u>gcathaoireacha</u> na páistí → cótaí na <u>bpáistí</u>
Riail Ghramadaí	Urú (agus 'n-' ar ghuta), ar thús an fhocail. Téann foirm an fhocail ar ais go dtí an fhoirm uatha .	Urú (agus 'n-' ar ghuta), ar thús an fhocail. Fanann foirm an fhocail i bhfoirm an iolra .

Cleachtaí

1. Chuaigh Liam isteach i seomra (na fir) _____.
2. Bhí Niamh agus Tomás ag glanadh (na boird) _____.
3. Bhí Caitríona agus Nóra ag críochnú (na pictiúir) _____.
4. Thosaigh fear an tí ag ní (na fuinneoga) _____.
5. Bhí na páistí sa Halla ag cleachtadh (na hamhráin) _____.
6. Sheas an fear grinn os comhair (na páistí) _____.
7. Bhuaigh Cathair na Mart Comórtas (na Bailte) _____ Slachtmhara.
8. Beidh cruinniú ag Cumann (na Tuismitheoirí) _____ amárach.
9. Bhuaigh foireann (na buachaillí) _____ an cluiche ceannais.
10. Tháinig Ciara sa chéad áit i gcomórtas (na cailíní) _____.
11. Rinneadh amadán mór díom Lá (na hAmadáin) _____.
12. Chaith Áine an lá ag péinteáil (na ballaí) _____ timpeall an tí.
13. Tá praghas (na tithe) _____ an-ard san eastát sin.
14. Bíonn an Príomhoide ag múchadh (na soilse) _____ i gcónaí.
15. Bhí timpiste ag Úna nuair a bhí sí ag bailiú (na cóipleabhair) _____.

4. An Aidiacht

Rialta

Deireadh	Bunchéim	Breischéim	Sárchéim
	ciúin	níos ciúine	is ciúine
	ard	níos airde	is airde
	sean	níos sine	is sine
	óg	níos óige	is óige
	deas	níos deise	is deise
-ach	tábhachtach	níos tábhachtaí	is tábhachtaí
-each	díreach	níos dirí	is dirí
-air	deacair	níos deacra	is deacra
-úil	spórtúil	níos spórtúla	is spórtúla
guta	cliste	níos cliste	is cliste

Neamhrialta

Bunchéim	Breischéim	Sárchéim
mór	níos mó	is mó
beag	níos lú	is lú
maith	níos fearr	is fearr
olc	níos measa	is measa
te	níos teo	is teo
álainn	níos áille	is áille
breá	níos breátha	is breátha
gearr	níos giorra	is giorra

Cleachtaí:

- Tá an lon dubh níos (binn) _____ ná an spideog.
- Tá Colm níos (óg) _____ ná Ciarán.
- Is é an geimhreadh an séasúr is (fuar) _____.
- Tá bia níos (daor) _____ in Éirinn ná mar atá sé sa Spáinn.
- Bíonn an ghrian níos (geal) _____ ná an ghealach.
- Ní hé Mícheál an buachaill is (trioblóideach) _____ sa scoil.
- An bhfuil O.C.G. níos (deacair) _____ ná an S.C.G.?
- Is í Aisling an duine is (cairdiúil) _____ sa chlann.
- Céard é an milseán is (crua) _____ sa bhosca?
- Fuair mise an milseán is (bog) _____ sa bhosca.
- Is é Contae Lú an contae is (beag) _____ in Éirinn.
- Céard é an contae is (mór) _____ in Éirinn?
- Tá Síle níos (maith) _____ ná Siobhán ag canadh.
- De ghnáth bíonn an samhradh níos (te) _____ ná an t-earrach.
- Nach é sin an clár is (olc) _____ ar an teilifís?
- Bíonn Feabhra níos (gearr) _____ ná Eanáir i gcónaí.
- Is é seo an lá is (breá) _____ sa samhradh seo, go dtí seo.
- Níl aon rud níos (álainn) _____ ná prátaí nua.
- Tá an rang seo níos (mór) _____ ná an rang a bhí agam anuraidh.
- Is é Ros na Rún an sobalchlár is (maith) _____ ar an teilifís.

5. An Aidiacht Shealbhach

An Aidiacht Shealbhach	Consan	F + guta	Guta	An Aidiacht Shealbhach agus 'i'	An Aidiacht Shealbhach agus 'le'	An Aidiacht Shealbhach agus 'do'
mo (my)	mo theach	m'fhéilire	m'athair	tá mé i mo chónaí	ag caint le mo pháiste	thug sé airgead do mo dheartháir
do (your)	do theach	d'fhéilire	d'athair	tá tú i do chónaí	ag caint le do pháiste	thug sé airgead do do dheartháir
a (his)	a theach	a fhéilire	a athair	tá sé ina chónaí	ag caint lena pháiste	thug sé airgead dá dheartháir
a (her)	a teach	a féilire	a hathair	tá sí ina cónaí	ag caint lena páiste	thug sé airgead dá deartháir
ár (our)	ár dteach	ár bhféilire	ár n-athair	táimid inár gcónaí	ag caint lenár bpáiste	thug sé airgead dár ndeartháir
bhur (your)	bhur dteach	bhur bhféilire	bhur n-athair	tá sibh i bhur gcónaí	ag caint le bhur bpáiste	thug sé airgead do bhur ndeartháir
a (their)	a dteach	a bhféilire	a n-athair	tá siad ina gcónaí	ag caint lena bpáiste	thug sé airgead dá ndeartháir

Cleachtaí

- Tá (do: mála) _____ ag bun an halla.
- Bhí mé ar laethanta saoire (le: mo: clann) _____.
- Rugadh (mo: athair) _____ i gCiarraí.
- Tháinig Siobhán agus (a: deirfiúr) _____ ar cuairt.
- Ná déanaigí dearmad an nóta a thabhairt (do: bhur: tuismitheoirí) _____.
- Bhíomar (i: ár: cónaí) _____ i Sasana ag an am.
- Bhí na páistí ag súgradh (i: a: gairdín) _____.
- Bhuail mé le Liam (i: a: teach) _____.
- Thug mé an nóta (do: do: deirfiúr) _____ inné.
- Cá raibh tú (i: do: cónaí) _____ ag an am sin?
- D'fhoilsigh na páistí (a: alt) _____ i Nuachtlitir na Scoile.
- Labhair mé (le: bhur: máthair) _____ ar an teileafón.
- Ar bhuail tú (le: mo: fear céile) _____?
- Scríobh Máire (a: ainm) _____ ar an liosta.
- Níor scríobh Séamus (a: ainm) _____ ar an liosta.
- Ní raibh mé ag caint (le: do: bean chéile) _____.
- Cá bhfuil sibh (i: bhur: cónaí) _____?
- Thug Liam agus Nóra cuireadh (do: ár: deirfiúr) _____.
- An bhfuil (do: obair bhaile) _____ déanta agat?
- An bhfuil (bhur: obair bhaile) _____ déanta agaibh?

6. An Forainm Réamhfhoclach

Réamhfhocal → Forainm ↓	ar	ag	as	le	de	do	faoi	i	chuig	ó	roimh	idir
mé	orm	agam	asam	liom	díom	dom	fúm	ionam	chugam	uaim	romham	-
tú	ort	agat	asat	leat	díot	duit	fút	ionat	chugat	uait	romhat	-
sé/é	air	aige	as	leis	de	dó	faoi	ann	chuige	uaidh	roimhe	-
sí/í	uirthi	aici	aisti	léi	di	di	fúithi	inti	chuici	uaithe	roimpi	-
sinn/muid	orainn	againn	asainn	linn	dínn	dúinn	fúinn	ionainn	chugainn	uainn	romhainn	eadrainn
sibh	oraibh	agaibh	asaibh	libh	díbh	daoibh	fúibh	ionaibh	chugaibh	uaibh	romhaibh	eadraibh
siad/iad	orthu	acu	astu	leo	díobh	dóibh	fúthu	iontu	chucu	uathu	rompu	eatarthu

Cleachtaí

- Tá sé an-sásta mar tá carr nua (ag: é) _____.
- Chonaic mé Sorcha ach ní raibh mé ag caint (le: í) _____.
- Nuair a chonaic Tomás an madra mór bhí eagla (ar: é) _____.
- Nuair a chonaic na páistí an taibhse lig siad béic (as: iad) _____.
- Bhí Breandán ag caoineadh mar bhí na páistí eile ag magadh (faoi: é) _____.
- Nuair a shroich mé an stáisiún chuir m'uncail fáilte (roimh: mé) _____.
- Bhí na páistí sásta agus ní raibh aon rud ag teastáil (ó: iad) _____.
- Táimid an-sásta mar thug ár n-aintín milseáin (do: sinn) _____.
- A pháistí! Nach bhfuil rud ar bith eile le déanamh (ag: sibh) _____?
- A Eoghain! Táim an-bhuíoch (de: tú) _____ as an mbronntanas.
- Tá an-suim ag ár múinteoir (i: sinn) _____.
- Ar tháinig duine ar bith ar cuairt (chuig: tú) _____ go fóill?
- Bhí na páistí ag troid agus léim mé isteach (idir: iad) _____.
- Bhí díomá ar Úna mar theip (ar: í) _____ sa scrúdú.
- Ar éirigh (le: tú) _____ sa triail tiomána?
- A pháistí! Bainigí (de: sibh) _____ bhur gcótaí.
- Bhí áthas ar Thríona mar thug mé cead (do: í) _____ féachaint ar an teilifís.
- Nuair a bhí mé sa Ghaeltacht, bhraith mé (ó: mé) _____ mo chlann.
- Bíonn tusa i gcónaí ag gáire (faoi: mé) _____.
- A Sheáin! Tá an-mhuinín ar fad agam (as: tú) _____.

7. Suas, Thuas, Anuas; Síos, Thíos, Aníos

Suas, Thuas, Anuas

Chuaigh Tomás **suas** an staighre. D'fhan sé **thuas** ar feadh tamaill agus ansin tháinig sé **anuas** arís.

Síos, Thíos, Aníos

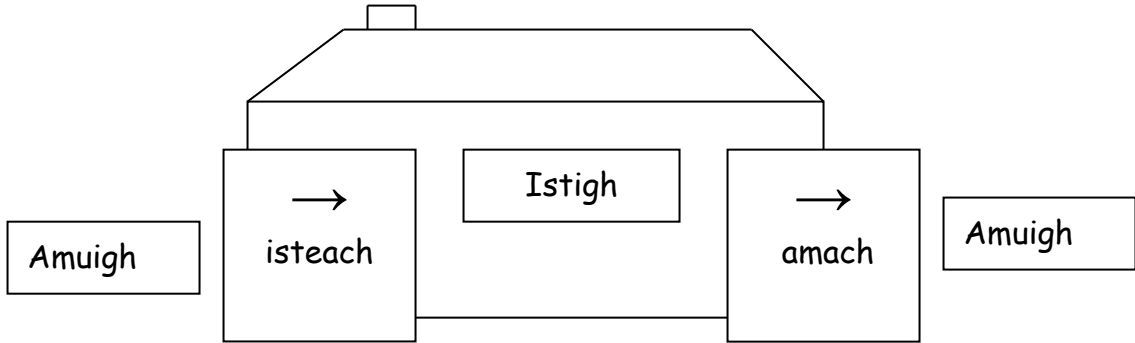
Chuaigh an broc **síos** faoin talamh. D'fhan sé **thíos** ar feadh an lae agus nuair a tháinig an oíche, tháinig sé **aníos** arís.

Cleachtaí

1. Bhí Daithí thuas staighre. Chuaigh a athair _____ an staighre chun labhairt leis.
2. Léim an tumadóir amach as an mbád agus chaith sé an mhaidin ag tumadh _____ faoin mbád.
3. Bhí an tumadóir thíos faoin mbád ar feadh dhá uair an chloig. D'iarr captaen an bháid air teacht _____.
4. "A Phóil! Céard atá á dhéanamh agat thuas ansin san áiléar? Léim _____ láithreach!
5. A Dhaidí! Tá mo liathróid thuas ar an díon. An féidir leat dul _____ chun í a fháil?
6. Chuaigh an coinín isteach ina pholl agus d'fhan sé _____ faoin talamh don chuid eile den lá.
7. Bhí an mianadóir thíos faoin talamh. Nuair a bhí a lá oibre déanta aige, tháinig sé _____ arís.
8. Léim an fear oibre suas ar an díon agus d'fhan sé _____ ar feadh na maidine.
9. Bhí Caitriona ag obair ar an dara hurlár. Dúirt sí, 'B'fhearr liom bogadh _____ go dtí an chéad urlár'.
10. Tháinig an bhriogáid dóiteáin mar bhí cat thuas i gcarr agus ní raibh sé in ann teacht _____.

8. Isteach, Istigh; Amach, Amuigh

Cleachtaí

1. Bhí an cluiche cispheile ar siúl _____ sa Halla.
2. Bhí Peadar istigh ach tar éis tamaill chuaigh sé _____ go dtí an clós.
3. Bhí Gearóid _____ sa ghairdín ag baint an fhéir.
4. Ní raibh cead ag na páistí dul amach sa chlós mar bhí sé fliuch _____.
5. Rinne na páistí fear sneachta ach nuair a tháinig an tráthnóna shocraigh siad dul _____ sa teach.
6. Rachaidh Aisling _____ ag siúl nuair a bheidh an clár teilifíse thart.
7. Chaith Liam an Domhnach ar fad _____ sa teach ag féachaint ar spórt ar an teilifís.
8. Cuirfidh Eoghan na héadaí ar an líne _____ sa ghairdín.
9. Ba mhaith le Mícheál dul _____ go dtí club oíche anocht.
10. Níl fonn ar Aisling dul amach anocht. Fanfaidh sí _____.

9. Uimhreacha Maoluimhreacha

1.	a haon	6.	a sé	11.	a haon déag	16.	a sé déag
2.	a dó	7.	a seacht	12.	a dó dhéag	17.	a seacht déag
3.	a trí	8.	a hocht	13.	a trí déag	18.	a hocht déag
4.	a ceathair	9.	a naoi	14.	a ceathair déag	19.	a naoi déag
5.	a cúig	10.	a deich	15.	a cúig déag	20.	a fiche

Mar sampla: Busanna: Bus 15 = Bus a cúig déag,

Am: 4.00 i.n. = a ceathair a chlog; 5.40 i.n. = a fiche chun a cúig

Ranganna: Rang 2 = Rang a Dó.

Cleachtaí

Scríobh i bhfocail:

1. Rang 3 _____	6. 8.05 i.n. _____
2. Bus 10 _____	7. 9.10 i.n. _____
3. 5.00 i.n. _____	8. Rang 4 _____
4. 3.20 i.n. _____	9. Bus 20 _____
5. Rang 6 _____	10. Rang 5 _____

Orduimhreacha

Orduimhir	Consan	Guta
1ú (séimhiú ar chonsan)	an chéad cóipleabhar	an chéad áit
2ú ('h' ar ghuta)	an dara cóipleabhar	an dara háit
3ú ('h' ar ghuta)	an tríú cóipleabhar	an tríú háit
4ú ('h' ar ghuta)	an ceathrú cóipleabhar	an ceathrú háit
5ú ('h' ar ghuta)	an cúigiú cóipleabhar	an cúigiú háit
6ú ('h' ar ghuta)	an séú cóipleabhar	an séú háit
7ú ('h' ar ghuta)	an seachtú cóipleabhar	an seachtú háit
8ú ('h' ar ghuta)	an t-ochtú cóipleabhar	an t-ochtú háit
9ú ('h' ar ghuta)	an naoú cóipleabhar	an naoú háit
10ú ('h' ar ghuta)	an deichiú cóipleabhar	an deichiú háit

Cleachtaí

1. Tá deartháir Mháire sa Tríú (Bliain) _____ san Ollscoil.
2. Seo an cúigiú (lá) _____ den aimsir bhreá ghrianmhar.
3. Tá an dara (caibidil) _____ den leabhar á léamh agam.
4. Bhí rás rothaíochta againn inné agus tháinig Síle sa chéad (áit) _____.
5. Bhain Róisín an dara (áit) _____ amach sa rás seoltóireachta.
6. Beidh an Cheolchoirm ar siúl ar an gceathrú (lá) _____ de Mhí na Nollag.
7. Tá na cailíní sa Chéad (Bliain) _____ san Ollscoil.
8. Seo an tríú (uair) _____ dom dul go Meiriceá.
9. Is mise an chéad (duine) _____ chun an crann seo a dhreapadh.
10. Tá Roinn na Gaeilge ar an dara (urlár) _____.

Bunúimhreacha

Cúig bhláth

Bunúimhir	Consan	Guta
1-6 (le séimhiú ar chonsan, gan athrú ar ghuta)	bord amháin/ aon bhord amháin	oráiste amháin/ aon oráiste amháin
2	dhá bhord	dhá oráiste
3	trí bhord	trí oráiste
4	ceithre bhord	ceithre oráiste
5	cúig bhord	cúig oráiste
6	sé bhord	sé oráiste
7- 10 (le hurú ar chonsan agus ar ghuta)	seacht mbord	seacht n-oráiste
8	ocht mbord	ocht n-oráiste
9	naoi mbord	naoi n-oráiste
10	deich mbord	deich n-oráiste

Má chríochnaíonn an t-ainmfhocal ar ghuta, cuir 'h' ar 'déag'. Mar shampla, trí bhanana dhéag.

Cúpla leis an uimhir uatha, i gcónaí. Mar shampla, cúpla peann, cúpla aiste.

Cé mhéad leis an uimhir uatha i gcónaí. Mar shampla, Cé mhéad duine?, Cé mhéad cathaoir?

Eisceachtaí

Bunúimhir	bliain	ceann	seachtain	uair
1	bliain amháin	ceann amháin	seachtain amháin	uair amháin
2	dhá bhliain	dhá cheann	dhá sheachtain	dhá uair
3	trí bliana	trí cinn	trí seachtaine	trí huaire
4	ceithre bliana	ceithre cinn	ceithre seachtaine	ceithre huaire
5	cúig bliana	cúig cinn	cúig seachtaine	cúig huaire
6	sé bliana	sé cinn	sé seachtaine	sé huaire
7	seacht mbliana	seacht gcinn	seacht seachtaine	seacht n-uair
8	ocht mbliana	ocht gcinn	ocht seachtaine	ocht n-uair
9	naoi mbliana	naoi gcinn	naoi seachtaine	naoi n-uair
10	deich mbliana	deich gcinn	deich seachtaine	deich n-uair

Cleachtaí

- Tá trí (madra) _____ ag clann Uí Mhaonaile.
- Tá (1 bosca lóin) _____ ina mála ag Áine.
- Bhí dhá (úll) _____ ag Tomás le haghaidh a lóin.
- D'ith sé seacht (úll) _____ Oíche Shamhna.
- Tá naoi (cóipleabhar) _____ ina mála scoile ag Bríd.
- Chonaic Niamh sionnach cúpla (lá) _____ ó shin.
- Cé mhéad (cóipleabhar) _____ atá ag Pádraig ina mhála scoile?
- Chaith mé trí (seachtain) _____ sa Ghaeltacht anuraidh.
- Bhí mé ag múineadh ar feadh cúig (bliain) _____ i Sasana.
- Chuaigh Niall suas ar an roth mór ceithre (uair) _____.

Uimhreacha Pearsanta

Uimhir Phearsanta	Lagiolra	Tréaniolra
1 (leis an uimhir uatha)	fear amháin/ aon fhear amháin	páiste amháin/ aon pháiste amháin
2 -10 (leis an nginideach iolra)	beirt fhear	beirt pháistí
3	triúr fear	triúr páistí
4	ceathrar fear	ceathrar páistí
5	cúigear fear	cúigear páistí
6	seisear fear	seisear páistí
7	seachtar fear	seachtar páistí
8	ochtar fear	ochtar páistí
9	naonúr fear	naonúr páistí
10	deichniúr fear	deichniúr páistí

Lagiolraí eile: triúr sagart, seachtar údar.

Tréaniolraí eile: ochtar cailíní, beirt bhuachaillí, ceathrar múinteoirí, beirt deartháireacha, triúr deirfiúracha, beirt Ghardaí, cúigear altraí, cúigear imreoirí.

Cleachtaí

1. Triúr (múinteoir) _____ ar fad atá i mo scoil.
2. Ceathrar (páiste) _____ atá sa chlann sin.
3. Beidh deichniúr (cailín) _____ ag teacht go dtí an cluiche eitpheile.
4. Beirt (Garda) _____ atá ag obair sa stáisiún áitiúil.
5. Níl ach triúr (buachaill) _____ i Rang a Ceathair i mbliana.
6. D'imigh cúigear (iascaire) _____ ar an trálaer sin ar maidin.
7. Thug ceathrar (imreoir) _____ ó fhoireann an chontae cuairt ar an scoil.
8. Gortaíodh an tiománaí agus triúr (paisinéir) _____ sa timpiste bhus.
9. Amhránaí amháin agus cúigear (ceoltóir) _____ atá sa ghrúpa sin.
10. Deichniúr (príomhoide) _____ ar fad a d'fhreastail ar an gcruinniú.

Ceisteanna Samplacha

Sampla a hAon

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabhar:-

An Briathar:

1. A Mháire agus a Phóil! (Seas) _____ ag bun an halla.
2. A Ghearóid! Ná (imigh) _____ ag snámh inniu.
3. (Ullmhaigh) _____ Liam a lón féin aréir.
4. Ní (tóg) _____ Síle bainne gach lá.
5. Ar (tabhair) _____ Dónall bronntanas dá athair an Nollaig seo caite?
6. (Fág: mé) _____ an teach ar a hocht a chlog gach maidin.
7. Nach (féach: tú) _____ ar an gclár sin dá mbeadh cead agat?
8. (Ith: sinn) _____ ár lón ag am lóin inné.
9. Ní (feic) _____ Aoife a haintín arís go dtí an samhradh seo chugainn.
10. Dá mbeadh a lán airgid ag Seán, (ceannaigh: sé) _____ rothar nua.
11. An (cuimhnigh: tú) _____ air sin amárach?
12. (Díol) _____ a lán milseán sa siopa sin gach Satharn.
13. (Ith) _____ a lán ceapairí ag Rásaí na Gaillimhe an samhradh seo caite.
14. Deir an múinteoir (bíonn) _____ Niamh i gcónaí déanach don scoil.
15. Dúirt Síle (níor ghlan) _____ sí a seomra fós.
16. Dúirt an Príomhoide (foghlaiméidh) _____ an cór amhrán nua an tseachtain seo chugainn.
17. Thosaigh sé ag (cuir) _____ sneachta tar éis an lóin.
18. Níorbh fhéidir le Ciara imirt mar bhí cos léi (bris) _____.
19. Dá (sábháil) _____ Diarmaid an cic pionóis, bheadh an bua againn.
20. Má (feic: sí) _____ Seán, siúlfaidh siad go dtí an pháirc le chéile.

An Chopail:

21. Ní (cigire) _____ é an fear sin.
22. An (bláth) _____ é an sabhaircín?
23. Ba (múinteoir) _____ ise sa scoil seo fadó.
24. Nár (saighdiúir) _____ é Pádraic Mac Piarais?

An tAinmfhocal

25. Tá an (oifig [bain.]) _____ sin an-slachtmhar.
26. Tá an (Bord [fir.]) _____ Snip Nua an-cháiliúil.
27. Bhí áthas ar (na páistí) _____.
28. Labhair an cigire leis (an Príomhoide) _____.
29. Shuigh Máire in aice (an fhuinneog) _____.
30. Thosaigh Brian ag scuabadh (an t-urlár) _____.
31. D'imir Aisling ar fhoireann (na buachaillí) _____.
32. Bhí duilleoga (na crainn) _____ ar an talamh.

An Aidiacht

33. Tá Áine (níos: óg) _____ ná Pól.
34. Ní mise an múinteoir (is: maith) _____ sa scoil.

An Aidiacht Shealbhach

35. Tá mise i mo (cónaí) _____ cois farraige.
36. Thit Úna agus Eoghan ina (codladh) _____ ar an mbus.

An Forainm Réamhfhoclach

37. Lig Orla béic (as:í) _____.
38. Stop an Garda na buachaillí agus labhair sé (le:iad) _____.

Suas, Thuas, Anuas; Síos, Thíos, Aníos

39. Bhí Síle thuas staighre. Chuaigh a máthair _____ an staighre chun labhairt léi.

Isteach, Istigh; Amach, Amuigh

40. Nuair a bhí an múinteoir istigh sa seomra ranga bhí na páistí _____ sa pháirc ag imirt peile.

Uimhreacha

41. Scríobh i bhfocail: Rang 4: _____.

42. Cheannaigh Feargal ocht (cóipleabhar) _____.

43. Tá deirfiúr Áine sa Tríú (Bliain) _____ sa mheánscoil.

44. Beirt (deartháir) _____ atá ag Siobhán.

Gramadach an Bhriathair

45. Scríobh an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'faigh'.

46. Scríobh an aimsir láithreach, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'oscail'.

47. Scríobh an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'glan'.

48. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'ag imirt'.

49. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'tabharfaidh sé'.

50. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'maraíodh'.

Sampla a Dó

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabhar:-

An Briathar:

1. A Áine agus a Pheadair! (Suigh) _____ síos anois.
2. A Chaoimhín! Ná (ól) _____ an cóla go dtí am lóin.
3. (Ceannaigh) _____ Caitríona bróga nua ag tús gach bliana.
4. Níor (ith) _____ Seosamh a chuid glasraí inné.
5. (Téigh: sí) _____ ar saoire go dtí an tSín an samhradh seo caite.
6. An (dún: tú) _____ doras na hoifige gach oíche?
7. Dá mbeadh bád agam, (taistil: mé) _____ ar fud an domhain.
8. Nach (déan: sibh) _____ bhur gcleachtaí Gaeilge inné?
9. Ní (dún: sí) _____ an siopa leabhar sa scoil go dtí an deireadh seachtaine seo chugainn.
10. Dá mbeadh fliúit againn, (seinn: sí) _____ port uirthi.
11. An (bailigh: tú) _____ na cóipleabhair Dé Luain seo chugainn?
12. (Fág) _____ an solas ar lasadh i gcónaí sa teach solais.
13. (Foilsigh) _____ torthaí na scrúduithe amárach.
14. Deir an múinteoir (tosaíonn) _____ tú i lár an leathanaigh.
15. Dúirt Pádraig (níor ól) _____ sé a dheoch go fóill.
16. Dúirt Máire (feicfidh) _____ sí a cara níos déanaí.
17. Thosaigh mé ag (foghlaim) _____ faoi ghramadach an bhriathair an bhliain seo caite.
18. Tá an litir (scríobh) _____ agus cuirfidh mé í sa phost amárach.
19. Dá (bí) _____ rogha agam, roghnóinn Rang a Ceathair.
20. Má (croch: tú) _____ do chóta ar an gcrochadán, beidh tú in ann é a fháil ansin arís ag deireadh an lae.

An Chopail:

21. Is (tuismitheoir) _____ í an bhean sin.
22. Nach (amhrán) _____ é 'Cailín na Gaillimhe'?

23. Ar (polaiteoir) _____ maith é Michael Collins, meas tú?
24. (Nár: é) _____ Tadhg Ó Súilleabháin an Príomhoide sa scoil sin nuair a bhí tú óg?

An tAinmfhocal

25. Tá an (cailc [bain.]) _____ in aice leis an gcóipleabhar.
26. Tá an (urlár [fir.]) _____ an-ghlan inniu.
27. Suigh síos ar an (cathaoir) _____ ag barr an tseomra.
28. Ba bhreá liom staidéar a dhéanamh ar na (Amharcealaíona) _____ nuair a fhásfaidh mé suas.
29. Tá grian bhuí ag barr (an póstaer) _____.
30. Tá Síle ag déanamh (an tsiopadóireacht) _____.
31. Cuirfear málaí (na páistí) _____ in aice leis an gcófra.
32. Beimid ag tarraingt (na pictiúir) _____ níos déanaí sa lá.

An Aidiacht

33. Is mise an duine (is: sean) _____ sa chlann.
34. Tá an aimsir (níos: fuar) _____ inniu ná mar a bhí sí inné.

An Aidiacht Shealbhach

35. Tá Seosamh ina (cónaí) _____ i gceantar intíre.
36. Thug (mo: athair) _____ cabhair dom leis an tionscnamh.

An Forainm Réamhfhoclach

37. Tá aithne ag Nóirín (ar: sibh) _____.
38. Tá muintín ag Bríd (as: sinn) _____.

Suas, Thuas, Anuas; Síos, Thíos, Aníos

39. Tá oifig Joan thuas ar an dara hurlár ach tháinig sí _____ go dtí an chéad urlár don chruinniú.

Isteach, Istigh; Amach, Amuigh

40. Bhí Caoimhín amuigh ach tá sé ag dul _____ go dtí an chistin chun ceapaire a dhéanamh anois.

Uimhreacha

41. Scríobh i bhfocail: 7.00 i.n.: _____.
42. Cé mhéad (seomra codlata) _____ atá sa teach nua?
43. Bhain Sinéad an chéad (áit) _____ amach sa chomórtas matamaitice.
44. Triúr (páiste) _____ atá i mo theaghlach.

Gramadach an Bhriathair

45. Scríobh an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'ith'.

46. Scríobh an aimsir láithreach, an fhoirm dhiúltach, an chéad pearsa uatha den bhriathar 'ullmhaigh'.

47. Scríobh an t-ainm briathartha den bhriathar 'cuir'.

48. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'faighte'.

49. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'baileoidh mé'.

50. I dtéarmaí gramadaí, mínigh 'fágtar'.

Freagraí ar na Ceisteanna Samplacha

Sampla a hAon

1. Seasai, 2. himigh, 3. D'ullmhaigh, 4. thógann, 5. thug, 6. Fágaim, 7. bhféachfá, 8. D'itheamar, 9. fheicfidh, 10. cheannódh sé, 11. gcuimhneoidh tú, 12. Díoltar, 13. Itheadh, 14. go mbíonn, 15. nár ghlan, 16. go bhfoghlaimedh, 17. cur, 18. briste, 19. sábhálfadh, 20. fheiceann sí, 21. cigire, 21. bláth, 23. mhúinteoir, 24. shaighdiúir, 25. oifig, 26. Bord 27. na páistí, 28. an bPríomhoide (an Phríomhoide, Canúint Uladh), 29. na fuinneoige, 30. an urláir 31. na mbuachaillí, 32. na gcrann, 33. níos óige, 34. is fearr, 35. chónaí, 36. gcodladh, 37. aisti, 38. leo, 39. suas, 40. amuigh, 41. Rang a Ceathair, 42. gcóipleabhar, 43. Bliain, 44. deartháireacha, 45. gheobhaidh mé, 46. ní osclaímid, 47. glanta, 48. an t-ainm briathartha den bhriathar 'imir', 49. an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'tabhair', 50. an aimsir chaite, an briathar saor den bhriathar 'maraigh'.

Sampla a Dó

1. Suí, 2. hól, 3. Ceannaíonn, 4. ith, 5. Chuaigh sí, 6. ndúnann tú, 7. thaistealóinn 8. ndearna sibh, 9. dhúnfaidh sí, 10. sheinnfeadh sí, 11. mbaileoidh tú, 12. Fág, 13. Foilseofar, 14. go dtosaíonn, 15. nár ól, 16. go bhfeicfeadh, 17. foghlaim, 18. scríofa, 19. mbeadh, 20. chrochann tú, 21. tuismitheoir, 22. amhrán, 23. pholaiteoir, 24. Nárbh é, 25. chailc, 26. t-urlár, 27. gcathaoir, 28. hAmharcealaíona, 29. an phóstaeir, 30. na siopadóireachta, 31. na bpáistí, 32. na bpictiúr, 33. is sine, 34. níos fuaire, 35. chónaí, 36. m'athair, 37. oraibh, 38. asainn, 39. anuas, 40. isteach, 41. a seacht a chlog, 42. seomra codlata, 43. áit, 44. páistí, 45. d'ith tú, 46. ní ullmhaím, 47. ag cur, 48. an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'faigh', 49. an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an chéad pearsa uatha den bhriathar 'bailigh', 50. an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'fág'.

Freagraí ar na Cleachtaí Gramadaí

An Briathar: An Chéad Réimniú

An Briathar: 1. cuir, 2. Caithigí, 3. Bhris, 4. éistimid, 5. mhúin, 6. dáilim, 7. mbuailfeá, 8. Ritheamar, 9. mhúinfidh, 10. chuirfeadh sé, 11. mbuailfidh sí, 12. Caitear, 13. Cuireadh 14. go dtuigeann, 15. nár bhain, 16. go ndáilfeadh, 17. chur, 18. caite, 19. dtitfeadh 20. bhainim.

Gramadach an Bhriathair: 1. mhúin mé, 2. ní scaipimid, 3. briste, 4. 'tuigim' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad pearsa uatha den bhriathar 'tuig', 5. 'éistfidh sibh' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'éist', 6. 'cuirtear' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'cuir'.

An Briathar: 1. hólaigí, 2. Croch, 3. Dhear, 4. dhúnann siad, 5. fhág sí, 6. scríobhann tú 7. D'fhéachfaidís, 8. Glanann, 9. phiocfaidh, 10. chanfadh, 11. bhfágfaidh sibh, 12. Lastar 13. Óladh, 14. go seasann, 15. nár dhún, 16. go mbogfadh, 17. ag féachaint, 18. glanta 19. múchfainn, 20. ghabhaimid.

Gramadach an Bhriathair: 1. níor sheas tú, 2. múchann siad, 3. ag scríobh, 4. 'ceaptar' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'ceap', 5. 'glanann siad' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa iolra den bhriathar 'glan', 6. 'an múchfaimid?' = an aimsir fháistineach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an chéad pearsa iolra, den bhriathar 'múch'.

An Briathar: 1. Scipeálaigí, 2. meaitseáil, 3. mharcáil, 4. Taispeánaimid, 5. thionóil sé

6. sábhálfá, 7. Vótáil mé, 8. Sábhálann, 9. bhácálfaidh sí, 10. thaispeánfainn, 11. marcálfaidh sí, 12. BÁCÁILTEAR, 13. Taispeánfar, 14. go dtaispeánann, 15. gur bhácáil, 16. nach dtaispeánfadh, 17. thaispeáint, 18. sábháilte, 19. dtaispeánfainn, 20. shábhálaim.

Gramadach an Bhriathair: 1. vótáil sé/sí, 2. ní shábhálann sibh, 3. ag bÁCÁIL, 4. 'marcálaimid' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'marcáil', 5. 'thionólfainn' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'tionóil', 6. 'meitseálfar' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'meitseáil'.

An Briathar: 1. suígí, 2. Nigh, 3. Luigh mé, 4. shuigh sí, 5. nguíonn tú, 6. Níonn sí 7. Shuífínn, 8. nigh sibh, 9. shuífidh, 10. nífimis, 11. nguífidh sibh, 12. Guitear, 13. Níodh, 14. go níonn, 15. nár luigh, 16. go nguífínn, 17. ag ní, 18. nite, 19. suífinn, 20. luíonn sí.

Gramadach an Bhriathair: 1. nigh mé, 2. an luímid?, 3. ag guí, 4. 'luífidimid' = aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'luigh', 5. 'nífimis' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'nigh', 6. 'ar shuigh tú' = an aimsir chaite, an fhoirm cheisteach dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'suigh'.

An Briathar: An Dara Réimniú

An Briathar

1. hiompaigh, 2. Brostaígí, 3. ullmhaigh sí, 4. Cabhraíonn, 5. Dhathaíomar, 6. gcríochnaíonn sí 7. chláróinn, 8. bhreathnaigh tú, 9. fholmhóidh sí, 10. cheannóinn, 11. roghnóidh tú, 12. Ordaíodh, 13. ceannófar, 14. go mothaíonn, 15. nár roghnaigh, 16. go gcríochnódh, 17. ullmhú, 18. críochnaithe, 19. socródh sí, 20. chabhraím.

Gramadach an Bhriathair: 1. cabhraím, 2. níor ordaigh sibh, 3. ullmhaithe, 4. 'socróimid' = aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'socráigh', 5. 'cheannaigh sí' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'ceannaigh'. 6. 'an mbreathnófá?' = an modh coinníollach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'breathnaigh'.

An Briathar: 1. Aimsígí, 2. bailigh, 3. Cheistigh sí, 4. dhúisimid, 5. cheistigh, 6. Cruinneoidh 7. cuimhním, 8. imigh siad, 9. Litreoidh, 10. dhúiseoinn, 11. léireofá, 12. Aimsíodh, 13. Baileofar, 14. go míníonn, 15. gur imigh, 16. nach gceistíodh, 17. bhailiú, 18. imithe, 19. ndúiseoinn, 20. bhailíonn sí.

Gramadach an Bhriathair: 1. aimsíonn tú, 2. níor cheistíomar, 3. ag litriú, 4. 'chuimhníomar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'cuimhnigh', 5. 'léireoidh sé' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'léirigh', 6. 'an míníonn sibh?' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'mínigh'.

An Briathar: 1. freagair, 2. Osclaígí, 3. chodail, 4. Aithneoidh mé, 5 fhreagair, 6. gcodlaíonn tú, 7. D'inseoinn, 8. osclaíomar, 9. n-imríonn sí, 10. chodlóinn, 11. Cuimleoidh, 12. Músclaíodh 13. Freagrófar, 14. go n-imríonn, 15. nár aithin, 16. go gceanglódh, 17. insint, 18. imeartha 19. n-imreodh, 20. osclaíonn sí.

Gramadach an Bhriathair: 1. codlaíonn sé/sí, 2. níor imir sibh, 3. oscailte, 4. 'd'fhreagair mé' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'freagair', 5. 'osclóidh sé' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'oscail', 6. 'an gceanglóidh sibh?' = an aimsir fháistineach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'ceangail'.

An Briathar: 1. tarraingígí, 2. Foghlaim, 3. thuirling, 4. Fulaingíonn, 5. fhoghlaím tú, 6. Tuirlingíonn siad, 7. bhfoghlaimeodh sibh, 8. Thuirling, 9. thuirlingeoidh, 10. d'fhoghlaimeoimis, 11. dtarraingeodh sibh, 12. Fulaingíodh, 13. Foghlaimeofar, 14. go

bhfoghlaimíonn, 15. go dtuirlingeodh, 16. nár fhulaing, 17. foghlamtha, 18. tuirlingt, 19. tharraingim, 20. bhfoghlaimeodh sí.

Gramadach an Bhriathair: 1. ní tharraingíonn sé/sí, 2. ar fhoghlaim sibh?, 3. ag fulaingt, 4. 'd'fhoghlaim sí' = aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'foghlaim', 5. 'd'fhoghlaimeoidís' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'foghlaim', 6. 'an dtarraingíonn sí?' = an aimsir láithreach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'tarraing'.

Briathra Neamhrialta

An Briathar: 1. Tar, 2. tagaigí, 3. Tagann, 4. tháinig, 5. dtagann tú, 6. Tháinig, 7. dtiocfadh sí, 8. Thángamar, 9. thiocfaidh siad, 10. dtiocfadh, 11. dtiocfaidh sibh, 12. Tagtar, 13. Thángthas, 14. go dtiocfaidís, 15. go dtagann, 16. gur tháinig, 17. teacht, 18. tagtha, 19. thagann, 20. dtiocfadh.

Gramadach an Bhriathair: 1. tagann tú, 2. níor thángamar, 3. tagtha, 4. 'Níor tháinig sé' = an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'tar', 5. 'tiocfaimid' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'tar', 6. 'an dtiocfaidís?' = an modh coinníollach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an tríú pearsa iolra den bhriathar 'tar'.

An Briathar: 1. _____, 2. _____, 3. Chuala mé, 4. chuala tú, 5. gcloiseann tú, 6. gcloisfidh sibh, 7. chloisfidh siad, 8. Chuala sé, 9. chloiseann sé, 10. chloisfeá, 11. Chloisfidís, 12. Cloistear, 13. Chualathas, 14. nár chuala, 15. go gcloiseann sí, 16. go gcloisfeadh sé, 17. cloisteáil, 18. cloiste, 19. chloiseann tú, 20. gcloisfeá.

Gramadach an Bhriathair: 1. cloisfidh tú, 2. níor chualamar, 3. cloiste, 4. 'níor chualamar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'clois', 5. 'cloistear' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'clois', 6. 'nach gcloisfidís?' = an modh coinníollach, an fhoirm cheisteach dhiúltach, an tríú pearsa iolra den bhriathar 'clois'.

An Briathar: 1. Feic, 2. feicigí, 3. Chonaic, 4. fheicimid, 5. bhfaca, 6. Feiceann sibh, 7. bhfeicfeá, 8. Chonaic sé, 9. fheicfidh sí, 10. d'fheicfeadh, 11. bhfeicfidh tú, 12. Feictear, 13. Feicfear, 14. nach bhfeiceann, 15. go bhfaca, 16. nach bhfeicfidís, 17. fheiceáil, 18. feicthe, 19. bhfeicfimis, 20. fheicim.

Gramadach an Bhriathair: 1. feicfidh sé/sí, 2. ní fhacamar, 3. ag feiceáil, 4. 'ní fhaca mé' = an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'feic', 5. 'an bhfeicfear?' = an aimsir fháistineach, an fhoirm cheisteach dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'feic', 6. 'd'fheicfimis' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'feic'.

An Briathar: 1. Téigh, 2. téigí, 3. Chuaigh siad, 4. Téimid, 5. ndeachaigh tú, 6. dtéann sí, 7. Rachaidís, 8. Chuamar, 9. rachaidh, 10. rachainn, 11. rachaidh sibh, 12. Rachfar, 13. Téitear, 14. go dtéann, 15. nach ndeachaigh, 16. go rachadh, 17. dul, 18. dulta, 19. rachainn, 20. théann sí.

Gramadach an Bhriathair: 1. téann sé/sí, 2. ní dheachaigh sibh, 3. ag dul, 4. 'ní dheachamar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'téigh', 5. 'chuathas' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'téigh', 6. 'rachadh sé' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'téigh'.

An Briathar: 1. Abair, 2. habraigí, 3. dúirt, 4. Deir, 5. ndúirt, 6. Deir, 7. Déarfaidís, 8. ndúirt, 9. déarfaidh mé, 10. ndéarfaimis, 11. ndéarfaidh sibh, 12. Deirtear, 13. Dúradh, 14. go ndeir, 15. nach ndúirt, 16. go ndéarfadh, 17. rá, 18. ráite, 19. deirim, 20. ndéarfainn.

Gramadach an Bhriathair: 1. déarfaidh mé, 2. ní dúirt sibh, 3. ag rá, 4. 'ráite' = an aidiacht bhriathra den bhriathar 'abair', 5. 'deir sí' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'abair', 6. 'dúramar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'abair'.

An Briathar: 1. Tabhair, 2. tugaigí, 3. Thug sé, 4. dtabharfaidh, 5. thugann, 6. Tugann, 7. Thug sí, 8. dtabharfaidís, 9. thabharfaidh, 10. thabharfainn, 11. dtugann tú, 12. Tugtar, 13. Tabharfar, 14. go dtugann, 15. nár thug, 16. go dtabharfadh sé, 17. thabhairt, 18. tugtha, 19. thugann tú, 20. dtabharfainn.

Gramadach an Bhriathair: 1. tugaim, 2. nach dtabharfaidh sibh?, 3. tugtha, 4. 'ag tabhairt' = an t-ainm briathartha den bhriathar 'tabhair', 5. 'tugaimid' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'tabhair', 6. 'thug sé' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'tabhair'.

An Briathar: 1. Ith, 2. hithigí, 3. D'ith, 4. itheann, 5. ith tú, 6. Itheann sí, 7. ith siad, 8. D'íosfainn, 9. d'íosfadh, 10. íosfaidh sé, 11. íosfaidh sí, 12. itear, 13. itheadh, 14. go n-itheann, 15. nár ith, 16. go n-íosfadh, 17. ithe, 18. ite, 19. itheann tú, 20. n-íosfainn.

Gramadach an Bhriathair: 1. níor ith mé, 2. an itheann sibh?, 3. ite, 4. 'ag ithe' = an t-ainm briathartha den bhriathar 'ith', 5. 'ite' = an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'ith', 6. 'd'itheamar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'ith'.

An Briathar: 1. Déanaigí, 2. déan, 3. dhearna, 4. ndéanann siad, 5. Rinne sí, 6. dhéanfainn, 7. ndearna tú, 8. Déanann, 9. dhéanfaidh sí, 10. dhéanfadh sí, 11. ndéanfaidh sibh, 12. Déanfar, 13. Déantar, 14. go ndéanann, 15. nach ndearna, 16. go ndéanfadh, 17. déanta, 18. déanamh, 19. dhéanann sí, 20. ndéanfainn.

Gramadach an Bhriathair: 1. déanaim, 2. ní dhéanfaidh siad, 3. ag déanamh, 4. 'dhéanfaimis' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'déan', 5. 'déanta' = an aidiacht bhriathartha den bhriathar 'déan', 6. 'rinne siad' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa iolra den bhriathar 'déan'.

An Briathar: 1. Faigh, 2. ná faighigí, 3. Faigheann, 4. bhfaighidh sí, 5. bhfuair sé, 6. Fuair, 7. bhfaigheadh sé, 8. Fuair, 9. fhaigheann siad, 10. gheobhainn, 11. bhfaighidh sibh, 12. Faightear, 13. Fuarthas, 14. nach bhfaigheann, 15. go bhfuair, 16. go bhfaigheadh, 17. fáil, 18. Faighte, 19. fhaighim, 20. bhfaigheadh sé.

Gramadach an Bhriathair: 1. gheobhainn, 2. ní bhfuair sé/sí, 3. faighte, 4. 'ag fáil' = an t-ainm briathartha den bhriathar 'faigh', 5. 'gheofá' = an modh coinníollach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa uatha den bhriathar 'faigh', 6. 'fuaireamar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'faigh'.

An Briathar: 1. beir, 2. Beirigí, 3. Rug, 4. rug tú, 5. rug, 6. Béarfaidh mé, 7. bhéarfainn, 8. mbéarfaidh, 9. bheireann, 10. beireann siad, 11. mbéarfá, 12. Rugadh, 13. Beirtear, 14. go mbeireann siad, 15. gur rug, 16. go mbéarfadh sí, 17. breith, 18. beirthe, 19. bheirim, 20. mbéarfadh.

Gramadach an Bhriathair: 1. an mbéarfainn?, 2. ní bhéarfaidh mé, 3. ag breith, 4. 'rug mé' = an aimsir chaite, an fhoirm dhearfach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'beir', 5. 'beirtear' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhearfach, an briathar saor den bhriathar 'beir', 6. 'béarfaidh sí' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an tríú pearsa uatha den bhriathar 'beir'.

An Briathar: 1. bí, 2. Bígí, 3. Bhí mé, 4. Bíonn sé, 5. raibh sibh, 6. bhíonn, 7. bheadh, 8. Bhí, 9. Beimid, 10. mbeifeá, 11. mbeidh sibh, 12. bhítear, 13. Beifear, 14. go bhfuil, 15. go raibh, 16. go mbeadh, 17. bheith, 18. bheith, 19. bhíonn, 20. mbeadh.

Gramadach an Bhriathair: 1. bhí tú, 2. ní bhím, 3. nach bhfuil sibh?, 4. 'níl mé' = an aimsir láithreach, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa uatha den bhriathar 'bí', 5. 'beidh sibh' = an aimsir fháistineach, an fhoirm dhearfach, an dara pearsa iolra den bhriathar 'bí', 6. 'ní rabhamar' = an aimsir chaite, an fhoirm dhiúltach, an chéad phearsa iolra den bhriathar 'bí'.

An Chopail:

An Aimsir Láithreach: 1. saighdiúir, 2. altra, 3. imreoir peile, 4. príomhoide, 5. rúnaí; 1. í, 2. hé, 3. iad, 4. tusa, 5. tusa; 1. bláth, 2. hé, 3. amhránaí, 4. cailín álainn, 5. iad.

Aimsir Chaite: 1. shaighdiúir, 2. altra, 3. imreoir peile, 4. phríomhoide, 5. rúnaí; 1. í, 2. é, 3. iad, 4. tusa, 5. tusa; 1. pholaiteoir, 2. é, 3. amhránaí, 4. chailín álainn, 5. iad.

An tAinmfhocal:

Inscne: 1. an bóthar, 2. an bhialann, 3. an cóipleabhar, 4. an chailc, 5. an doras, 6. an timpiste, 7. an samhradh, 8. an tseamróg, 9. an stól, 10. an scuab, 11. an t-urlár, 12. an oifig, 13. an t-iasc, 14. an t-árasán, 15. an aiste, 16. an tseilf, 17. an phictiúrlann, 18. an cailín, 19. an mhéar, 20. an crann.

An Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Uatha:

1. mbord, 2. bhfuinneog, 3. bPríomhoide, 4. gcathaoir, 5. aerfort, 6. nGarda, 7. teilifís, 8. urlár, 9. mhúinteoir, 10. bhalla, 11. phóstaer, 12. fharraige, 13. dochtúir, 14. ngúna, 15. mballa, 16. chlár, 17. Fhrainc, 18. oifig, 19. mbus, 20. chófra.

An Réamhfhocal Simplí agus an tAlt Iolra:

1. cailíní, 2. seomraí, 3. fir, 4. ballaí, 5. hAmharcealaíona, 6. himreoirí, 7. horáistí, 8. duilleoga, 9. daoine, 10. ciseáin, 11. haisteoirí, 12. léachtaí, 13. buachaillí, 14. hiascáirí, 15. cuairteoirí, 16. fuinneoga, 17. tuismitheoirí, 18. boscaí, 19. hoifigí, 20. páistí.

An Tuiseal Ginideach Uatha:

An Chéad Díochlaonadh: 1. dath an chriáin, 2. trasna an bhóthair, 3. ag scuabadh an chosáin, 4. clúdach an chóipleabhair, 5. ag léamh an leabhair, 6. gile an tsolais, 7. ag úsáid an scriosáin, 8. os comhair an árasáin, 9. barr an bhuidéil, 10. dath an airgid, 11. míonna an earraigh, 12. i lár an fhómhair, 13. aimsir an gheimhridh, 14. barr an phictiúir, 15. clog an tséipéil.

An Dara Díochlaonadh: 1. ag léamh na bileoige, 2. dath na gruaige, 3. ag glanadh na bialainne, 4. i lár na seachtaine, 5. timpeall na tire, 6. ag treabhadh na páirce, 7. barr na méire, 8. geata na scoile, 9. bun na cluaise, 10. barr na hordóige, 11. ar fud na háite, 12. praghas na péinte, 13. dath na spéire, 14. barr na spúnóige, 15. blas an ime.

An Tríú Díochlaonadh: 1. cathaoir an fhiaclóra, 2. cóta an ghrósaera, 3. feoil an bhúistéara, 4. cuntar an tsiopadóra, 5. gunna an tsaighdiúra, 6. mála an dochtúra, 7. Seomra na Bitheolaíochta, 8. feabhas na hamhránaíochta, 9. barr an ranga, 10. tar éis an tsosa, 11. tús an cheachta, 12. ag staidéar na litríochta, 13. ag íoc na hiasachta, 14. ainm an chomhlachta, 15. deireadh na bliana.

An Ceathrú Díochlaonadh: 1. ag ól an bhainne, 2. in aice an chófra, 3. ag dúnadh an gheata, 4. ag léamh an fhógra, 5. ag ól an uisce, 6. eireaball an ainmhí, 7. barr an scála, 8. nead an dreoilín, 9. fón na banaltra, 10. ag insint na fírinne, 11. bothar na trá, 12. slí na sláinte, 13. baois na hóige, 14. bainne na bó, 15. ag úsáid na teanga.

An Cúigiú Díochlaonadh: 1. fearg an namhad, 2. lár na cathrach, 3. ag scríobh na litreach, 4. ag casadh na heochrach, 5. grá an dearthár, 6. saoire na Nollag, 7. bean an tí, 8. ar feadh an lae, 9. inneall na traenach, 10. ar bhruach na habhann, 11. teach na comharsan, 12. nead na lachan, 13. cosa na cathaoireach, 14. freagraí na trialach, 15. os cionn na leapa.

An Tuiseal Ginideach Iolra:

1. na bhfear, 2. na mbord, 3. na bpictiúr, 4. na bhfuinneog, 5. na n-amhrán, 6. na bpáistí, 7. na mBailte, 8. na dTuismitheoirí, 9. na mbuachaillí, 10. na gcailíní, 11. na nAmadán, 12. mballaí, 13. na dtithe, 14. na soilse, 15. na gcóipleabhar.

An Aidiacht:

1. binne, 2. óige, 3. fuaire, 4. daoire, 5. gile, 6. trioblóidí, 7. deacra, 8. cairdiúla, 9. crua, 10. boige, 11. lú, 12. mó, 13. fearr, 14. teo, 15. measa, 16. giorra, 17. breátha, 18. áille, 19. mó, 20. fearr.

An Aidiacht Shealbhach:

1. do mhála, 2. le mo chlann, 3. m'athair, 4. a deirfiúr, 5. do bhur dtuismitheoirí, 6. inár gcónaí, 7. ina ngairdín, 8. ina theach, 9. do do dheirfiúir, 10. do chónaí, 11. a n-alt, 12. le bhur máthair, 13. le m'fhear céile, 14. a hainm, 15. a ainm, 16. le do bhean chéile, 17. i bhur gcónaí, 18. dár ndeirfiúr, 19. d'obair bhaile, 20. bhur n-obair bhaile.

An Forainm Réamhfhoclach:

1. aige, 2. léi, 3. air, 4. astu, 5. faoi, 6. romham, 7. uathu, 8. dúinn, 9. agaibh, 10. díot, 11. ionainn, 12. chugat, 13. eatarthu, 14. uirthi, 15. leat, 16. díbh, 17. di, 18. uaim, 19. fúm, 20. asat.

Suas, Thuas, Anuas; Síos, Thíos, Aníos:

1. suas, 2. thíos, 3. aníos, 4. anuas, 5. suas, 6. thíos, 7. aníos, 8. thuas, 9. síos, 10. anuas.

Isteach, Istigh; Amach, Amuigh:

1. istigh, 2. amach, 3. amuigh, 4. amuigh, 5. isteach, 6. amach, 7. istigh, 8. amuigh, 9. amach, 10. istigh.

Uimhreacha:

Maoluimhreacha:

1. Rang a Trí, 2. Bus a Deich, 3. a cúig a chlog, 4. a fiche tar éis a trí, 5. Rang a Sé, 6. a cúig tar éis a hocht, 7. a deich tar éis a naoi, 8. Rang a Ceathair, 9. Bus a Fiche, 10. Rang a Cúig.

Orduimhreacha:

1. Bliain, 2. lá, 3. caibidil, 4. áit, 5. háit, 6. lá, 7. bhliain, 8. huair, 9. duine, 10. hurlár.

Bunuimhreacha:

1. mhadra, 2. bosca lóin/ aon bhosca lóin amháin, 3. úll, 4. n-úll, 5. gcóipleabhar, 6. lá, 7. cóipleabhar, 8. seachtaine, 9. bliana, 10. huaire

Uimhreacha Pearsanta:

1. múinteoirí, 2. páistí, 3. cailíní, 4. Ghardaí, 5. buachaillí, 6. iascairí, 7. imreoirí, 8. paisinéirí, 9. ceoltóirí, 10. príomhoidí.